

PEKKA ERVAST

KADONNUT SANA VAPAAMUURARIUDESTA

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

TIETÄJÄ

N:o 33

Ruusu-Risti-Kirjasto

KADONNUT SANA
Vapaamuurariudesta
Kirjoittanut

PEKKA ERVAST

1925

Kustannusosakeyhtiö Tietäjä
Viipurissa

I.Vapaamuurariuden elävä ruumis:	
1. Omassa piirissä.....	2
II.Vapaamuurariuden elävä ruumis:	
2. Ulospäin	10
III.Vapaamuurariuden henki:	
1. Syntysanat.....	18
IV.Vapaamuurariuden sielu.....	26
V.Vapaamuurariuden henki:	
2. Uudestasyntyminen	36
Kirjallisuutta	47

Alkulause

Kun nyt tämän kyhäelmän kirjoitettuani lasken kynän kädestäni, katselen mielessäni epäröivästi sekä sen muotoa että sen sisältöä. Muoto, joka on tarkoitettu mahdollisimman kansantajuiseksi, on tärkeissä kohdissa lyhykäisyytensä kautta siksi keskitetty, että se käy vaikeatajuiseksi. Minun täytyy näin ollen pyytää hyvántahtoisesti lukijaa pysähtymään paikatellen ajattelemaan ja harkitsemaan sanojani, vaikka itse esitystapa vuoropuhelun muodossa houkuttelee nopeaan läpikulkuun. Toiselta puolen on sisältö, joka rikkautensa ja monipuolisuutensa vuoksi riittäisi moneen tämmöiseen teokseen, joka kohdassa siksi typistetty ja katkonainen, että lukija, mikäli hän tahtoi perehtyä asioihin, joita tässä on vain haahmoiteltu, olisi velvollinen lukemaan kokonaisen pienen kirjaston vapaamuurariutta koskevia teoksia. Loppuun olenkin halullisen lukijan varalle liittänyt luettelon muutamista tämän suuntaisista kirjoista. Mutta tietysti on asioita, joita ei kukaan voi julkisesta kirjallisuudesta oppia, vaan joihin perehtyminen tapahtuu yksin käytännöllistä tietä, s.o. vapaamuurarilooshissa.

Huolimatta kyhäelmäni puutteellisuuksista, lasken sen kuitenkin julkisuuteen, koska uskon sen voivan siinä käsitellyn aiheen takia herättää keskustelua erilaisissa kansalaispiireissä. Se on yleisöä varten kirjoitettu, mutta mielessäni ovat erikoisesti pyörineet ne kansalaisryhmät, joita rakastan ajatella hengen heimolaisina ja joihin luen kaikennimiset vapaamuurarit, sekä miehet että naiset, teosofit, antroposofit, ruusuristiläiset, salatieteilijät, mystikot ja sanalla sanoen kaikki totuuden etsijät ja ihmiskunnan ystävät. Ehkä suuren yleisön – ja ehkä yleensä myös vapaamuurarein – kannalta olisi tuntunut „puolueettomammalta”, etten sanoisi „tieteellisemmältä”, olla mainitsematta teosofian nimeä, vaikka olisikin ollut puhetta teosofisista opeista; minun silmissäni sitä vastoin on aina näyttänyt rehellisemmältä nimittää asioita oikeilla nimillään ja vanhaa vapaamuurariperiaatetta noudattaen „antaa kunnia sille kelle kunnia tulee”. Että taas ollenkaan tämmöiseen kyhäelmään olen sekoittanut teosofisia asioita, riippuu suorastaan siitä käsityksestä, mikä minulla on vapaamuurariliikkeen työstä ja tarkoituksesta. Vapaamuurariveljeskunnan henkinen alkuperä on näet ymmärtääkseni etsittävä taholta, joka vasta teosofisen liikkeen kautta on tullut meidän aikamme yleisön tietoon.

Lukijasta – ja eritoten vapaamuurarilukijasta – voi välistä tuntua, niinkuin arvosteluni vapaamuurariudesta olisi liian ankara ja ampuisin yli maalin. Kuulkoon hän semmoisisissa kohdissa sisäisellä korvallaan nöyrän anteeksipyyntöni ja kuulkoon samalla, kuinka anteeksipyyntööni liittyy harras vakuutus, että arvostelu on rakkaudesta syntyisin. Sillä rakastaa, sydämestään rakastaa täytyy liikettä, jolle alkuaan on uskottu niin korkea tehtävä ja jolla yhä on edessään niin suuret kehitysmahdollisuudet. Rakkaudesta vapaamuurariaatteeseen on myöskin lähtöisin se uudistusohjelma, joka on tämän kirjoitukseni varsinainen ydin ja jonka sentähden lasken kaikkien totuudenetsijäin, hengenheimolaisten ja veljeni sydämelle. Lukekoot, harkitkoot, arvostelkoot!

Ja älköön esitykseni vajavaisuus estäkö heitä näkemästä sitä totuutta, joka silmiini niin kirkkaana kajastaa, ja sitä hyvää tahtoa, joka tätä kirjoittaessani on sydäntäni elähttänyt.

Lopella heinäkuulla 1925.

P. E.

VAPAAMUURARIUDEN ELÄVÄ RUUMIS:

1. Omassa piirissä

— Tekisi mieli vähän vaihtaa ajatuksia näistä vapaamuurariasioista, sanoi eräs ystäväni minulle jonkun aikaa sen jälkeen, kun hänet oli vihitty kolmannen asteen veljeksi tuohon vanhaan ja tunnettuun, vaikka salaperäiseen veljeskuntaan, — mutta missä määrin tuo lienee luvallista? Vapaamuurarivala velvoittaa vaikenemiseen enkä minä puolestani haluaisi sitä rikkoa. Kuitenkin on vallan paha olla, jos ei saa kertoa havaintojaan ja kuulla, mitä toinen niistä ajattelee.

— Vaikenemisvala koskee vapaamuurarin suhdetta syrjäisiin, mutta hänellä on aina oikeus kääntyä vaikeuksissaan veljen puoleen ja kysyä hänen neuvoaan.

— Tuo kuulostaa joltain. Saisinko siis puhua suuni puhtaaksi?

— Olkaa hyvä.

— Minulla oli ennakolta sangen korkeat käsitykset vapaamuurariudesta. Kuten tiedätte, olen monta vuotta ollut harras totuudenetsijä, ja kun minulle pari vuotta sitten tarjoutui tilaisuus liittyä vapaamuurariveljeskuntaan, en hetkeäkään epäröinyt. Kaikki mitä heistä olin kuullut, viittasi siihen, että heillä oli hallussaan tietoa ja valtaa, vieläpä tyystin salattua tietoa, jota ei umpimähkään jaettu maailmalle. Mitä suurimmilla odotuksilla läksin ensi kertaa looshiin, ja mielihyvällä tunnustan, että vastaanottotilaisuus oli erinomaisen vaikuttava; olin sielussani järkytetty, kun minut vihittiin veljeskunnan jäseneksi. Kummalliset ja samalla kauniit juhlamenot yhä kohottivat odotustani ja jännitystäni. Kun vihdoinkin sain pyhästi luvata, etten koskaan kellekään ilmaise vapaamuurariuden salaisuuksia, nousi odotukseni äärimmilleen. „Mitähän saankaan tietää?” ajattelin itsenäni. „Ehkä ihmeellisiä luonnon salaisuuksia.” Muistin lukeneeni, että vapaamuurareita ennen pidettiin kullantekijöinä. Nykyajan etevimmät kemian tutkijat eivät enää naura vanhoille alkemisteille: he pitävät kullantekoa mahdollisena, vaikka liian kalliina taitona. „Entäpä jos vapaamuurareilla onkin hallussaan alkemistein vanha taito! Niin, niin, tieto on valtaa, ja tiedon väärinkäyttö on samalla vallan väärinkäyttöä, ja sentähden tieto on pidettävä tarkasti salassa.” Näin filosofoin ja aateskelin, ja te ymmärrätte muutta mutkitta, mikä on ollut seurauksena, vaikka asteissa olen kohonnutkin.

— Tunnette itsenne kerrassaan pettyneeksi.

— Niin, mutten suinkaan sentähden, että olisin halunnut kullantekijäksi. Semmoinen ajatus minua pikemmin pelotti. Olin totuudenetsijä ja kaipasin valoa omaan elämään. Uskoin saavani sitä vapaamuurariudelta, joka juuri lupasi valoa pimeydessä harhaileville sieluille.

— Ja valoa ette saanut?

— Kysytte, ikäänkuin ette tietäisi.

– Vastaanottokyky on erilainen eri yksilöillä.

– Joutavia. Tiedätte vallan hyvin, mitkä ovat nuo vapaamuurarisalaisuudet, jotka monien juhlallisuuksien ja valojen perästä ilmoitetaan uusille jäsenille: muutamat sanat ja kädenliikkeet, „tunnusmerkit”, joiden avulla vapaamuurariveli tunnetaan kaikkialla maailmassa ja joiden nojalla looshien ovet kaikkialla avautuvat.

– No, eikö tuo mielestänne riitä ensimmäiseksi uskotuksi salaisuudeksi?

– Epäilemättä järjestön kannalta, joka tahtoo pysyä salassa. Mutta mitä yhteyttä sillä on totuuden etsimisen kanssa? Mitä minua hyödyttää jäsenyys salaisessa veljeskunnassa, jonka jäsenet ovat yhtä tietämättömiä kuin minä itse?

– Oletteko varma siitä, että kaikki ovat yhtä tietämättömiä?

– En ole nähnyt merkkiäkään mistään tiedosta. Olen nyt kolmatta vuotta käynyt looshikokouksissa, ottanut osaa n.s. opintoloosheihin ja kuunnellut useampia esitelmää, mutta en ole tullut hullua hurskaammaksi. Kaikki salaisuudet, mitkä olen saanut tietää, rajoittuvat kädenliikkeisiin, askeliin ja sen semmoisiin. Totuuden ymmärtämystä en ole askeltakaan lähestynyt.

– Teidän kokemuksenne on siis jokseenkin sama kuin Casanovan.

– Casanovan? Tarkoitatteko tuota 17:nneen vuosisadan kuuluisaa seikkailijaa ja suurta naistensankaria? Oliko hän vapaamuurari?

– Casanova ei ollut ainoastaan seikkailija ja Don Juan, hän oli aikansa älykkäimpiä miehiä, nerokas havaintojen tekijä, lennokka kirjailija. Hänen laajat muistinpanonsa, jotka hän kirjoitti ranskan kielellä ja joiden kirjallista arvoa ei ole kielletty, joskin niitä on pidetty moraalisesti sopimattomana lukemisena, antavat itse asiassa tarkan, kiintoisan ja historiallisesti luotettavan kuvan silloisen ajan oloista ja elämästä. No niin, Casanova oli m. m. vapaamuurari, ja tiedättekö, minkä arvostelun hän antoi aikansa vapaamuurariudesta? Ystäväni näytti uteliaan jännittyneeltä, ja minä jatkoin:

– Casanova oli aina ihmetelty, miksi vapaamuurarit pitivät tietonsa niin visusti salassa. Mutta tultuaan itse vapaamuurariksi hän ei enää ihmetelty. Hän ymmärsi, että vaikeneminen oli ainoa mahdollinen menettelytapa.

– Ahaa, koska ei ollut mitään salattavaa! huudahti ystäväni naurahtaen. – Casanova oli leikkisä mies.

– Niin, intelligentti ihminen salaa häpeänsä, kun hän huomaa joutuneensa nenästä vedetyksi. *Bonne mine à mauvais jeu*, sanoo ranskalainen. Mutta ystäväni kävi pian taas totiseksi.

– Olkoon Casanova kuinka älykäs ja vitsikäs tahansa, hän sanoi, – pintapuolisen ja turhamaisen ajan lapsi hän joka tapauksessa oli. Nykyajan ihminen ei tuommoisessa kohdassa vaikenisi. Jos hän huomaisi itsensä petetyksi, hän huuttaisi katoilta ja kadun kulmilta varoituksensa maailmalle. Hän ei välittäisi omasta kunniansaan niin paljon, että toisten paras kävisi hänen silmissään mitättömäksi, – päinvastoin hän katsoisi juuri kunniansa vaativan, että häpeällinen valhe paljastettaisiin.

— Siinä olette oikeassa, ja siveellinen närkästyksenne on varsin kiitettävä. Ehkä itse aiottekin tulla tuoksi paljastajaksi, joka näyttää, mikä mitätön humbuugi vapaamuurarius on?

— Varmasti, jos vielä jonkun aikaa odotettuani ja tutkittuani huomaan, että nykyinen katsantokantani yhä lujittuu.

— Varovaisuus on aina kiitettävä, mutta onko se aina paikallaan? Miksi yhä odotatte? Eikö olisi paras vedota yleisön arvosteluun nyt jo?

— Hm. Tahdotteko yllittää minua? Oletteko siis itse samalla kannalla kuin minä ja esim. Casanova?

— Sitä en väitä enkä liioin tahdo teitä mihinkään yllittää. Tekisi vain mieleni tietää, mikä teitä estää ja pidättää. Eihän valan pettäminen ole suurikaan rikos, kun on yleishyvä vaa'alla!

— No, onhan rikos aina rikos, mutta, kuten sanotte, yhteishyvä saattaa painaa enemmän vaa'assa.

— Mikä siis saa teidät epäröimään?

— Suoraan sanoen se, etten vielä ole täysin varma asiasta. Olen vapaamuurarina vielä nuori, ja onhan mahdollista, että myöhemmin saan tietää jotakin.

— Nyt puhuu viisaus suunne kautta. Kaikki osaamme hypätä veneeseen, mutta määränpäähän soutaminen kysyy kärsivällisyyttä, kestävyyttä ja voimainponnistusta. Samoin kuin te, ajattelevat useimmat vapaamuurarit alussa. Kuta kiihkeämmin he ovat valoa odottaneet, sitä kipeämmin he ensin pettyvät. Olkoon tämä tieto lohdutuksenanne!

— Sitäpä juuri olen ihmetellyt, ettei kukaan vapaamuurari ole mitään puhunut, sillä onhan niitä vanhojakin vapaamuurareita. Olen kysynyt itseltäni hämmästyneenä, olenko yksin totuuden nähnyt, — kun kaikki muut näyttävät rauhallisilta ja tyytyväisiltä. Salaisesti minua nyt ilahduttaa kuulla, että monet veljistä ovat läpikäyneet saman pettymyksen, sillä tämä herättää minussa toivon uudestaan eloon: ehkä sittenkin on jotain tietoa ja viisautta kätkeynä vapaamuurariudessa.

— Voisin vastata teille yhdellä sanalla: varmasti, mutta koska huomaan teidän vilpittömästi etsivän ja kaipaavan totuutta, jatkan mielelläni keskustelua kanssanne, jos nim. teitä huvittaa

— Olen sanomattomasti kiitollinen, sillä nyt tunnen todella seisovani edessänne kuin kysymysmerkki.

— Ryhtykäämme siis valaisemaan muutamia kohtia, jotka teistä tuntuvat epäselviltä. Sanoitte äsken hyvinkin käsittävänne tunnusmerkkien ja -lauseiden salaamisen tärkeyden, jos vapaamuurari-veljeskunnalla olisi kätöksessään jokin huomattava luonnontieteellinen, esim. kullanteon, salaisuus. Ehkeivät sananne kuuluneet aivan tällä tavalla —

— Se oli joka tapauksessa ajatukseni, keskeytti ystäväni. — Päärlyjä ei heitetä sikojen eteen, ja kullanteon salaisuus olisi todellinen päärly, joka itsekkäiden ja pahojen ihmisten käsissä muuttuisi kiroukseksi sekä heille itselleen että toisille. Tämä on päivänselvä asia.

— Entä jos nyt järjestöllä olisi hallussaan tuo salaisuus?

— Kuinka?

– Niin, alkää katsoko minuun niin hämmästyneenä. Miksikä käsittäisimme asioita kirjaimellisesti? Miksikä välttämättä lyijy tai joku muu jaloton metalli olisi muutettava kullaksi? Miksi emme tyytyisi siihen kultaan, joka on tarjona maailmassa? Ei kullasta ole puutetta. Luonto tarjoaa sitä runsain käsin otettavaksemme. Taito ei ole sen tekemisessä, vaan sen kokoomisessa ja käyttämisessä. Ja jos osaisimme kultaakin oikein käyttää, s.o. hyviin ja ihmisten veljeyttä edistäviin tarkoituksiin, jää vaikeudeksi vain sen kerääminen. Onhan henkeviä seuroja maailmassa, onhan yksilöitä, joiden työ on ihmiskunnalle siunaukseksi, vaikka tämä siunaus rajoittuu pieneksi ja vähäpätöiseksi – liian pieneksi, voimme sanoa, – sentähden että nuo seurakunnat ja yksilöt eivät tunne „kullanteon salaisuutta”.

– Te valaisette kysymystä odottamattomalla tavalla. En ole tullut ajatelleeksi tätä puolta asiassa. Tarkoitatte siis, että vapaamuurari-veljeskunnalla on hallussaan „kullanteon” eli paremmin sanoen „kullan keräämisen taito”?

– Niin, ettekö ole kuullut puhuttavan siitä, että vapaamuurarijärjestö on maailman rikkaimpia järjestöjä? Olette tietenkin. Jos järjestö siis on rikas, on se kyennyt taidolla keräämään ja kokoomaan osan maailman kultaakin yhteen paikkaan. Taitoa siihen on tarvittu, sillä itsekkäät ihmiset eivät hevillä luovu kullastaan. Mikäli he vapaaehtoisesti luopuvat, sikäli heidän omat itsekkäät halunsa jo ovat jalostuneet veljelliseksi hyveiksi. Heissä on niin sanoaksemme tapahtunut sisäinen alkemistinen muunnos. Eikö tämä todista, että järjestö on kyennyt kasvattamaan jäseniään hiukan paremmiksi ihmisiksi? Järjestöllä on täten hallussaan kullanteon välillinen, alkemistinen salaisuus, joskaan ei sillä olisi sen välitön, kemiallinen taito. Tunnen vain yhden toisen liikkeen eli yhtymän, joka yhtä suurella taidolla tekee kultaakin: kirkon. Kirkko on myös rikas – katolisissa maissa vielä rikkaampi kuin protestanttisissa – ja sen rikkaus perustuu kykyyn kerätä ihmisiltä, s.o. saada heiltä vapaaehtoisesti antamaan kultaansa. Eikä kirkko liioin siihen kykenisi, ellei se osaisi herättää ja kasvattaa kannattajissaan epäitsekkäimpiä, s.o. korkeampia inhimillisiä tunteita ja mielenliikkeitä.

– Lienette oikeassa, mutta kirkko ei ainakaan minussa herätä jaloimpia tunteitani. Se on mielestäni aikansa elänyt humbugilaitos, joka ei kykene vastaamaan elämän suuriin kysymyksiin, vaikka se suurisuuisena ja ylen viisaana näköisenä istuu Mooseksen tuolilla. Kirkko on todella kuin rahapaja, eikä se tyydy „alkemistisiin” keinoihin kultaakin kerätessään; väkivaltaan se turvautuu, „lakiin” ja „oikeuteen”. En voi olla tuntematta vihaa kirkkoa kohtaan, joka laillisen veron nimellä riistää varattomalta hänen viimeisen omaisuutensa; mieleni miltei tekee toistaa Voltaire'n sanat: musertakaa tuo hävytön!

– Rakas veljeni, teidän avomielinen rehellisyytenne on kiitosta ansaitseva, mutta se on samalla lyhytnäköinen ja sopimaton vapaamuurarille. Eikö vapaamuurari ole totuuden etsijä? Ettekö itse nimitä itseänne ennen kaikkea totuudenetsijäksi? Ja eikö totuudenetsijän tule silmät auki puolueettomasti nähdä hyvä kaikkialla missä sitä on? Väärin olisi umpimähkään tuomita kirkkoa. Kirkolla on ollut suuri tehtävä keskiajalla ja meidän päivämme saakka, ja sillä lienee tehtävänsä yhä vielä. Uskonpuhdistus olisi vain tarpeen. Myönnättehän itse, että jos kirkko omaksuisi Jeesuksen elämänymmärryksen, jos sen palvelijat muuttuisivat todelliseksi Kristuksen seuraajiksi, silloin kirkolla olisi korkea ja jalo tehtävä kuinka sivistyneessä ympäristössä tahansa. Emme myös koskaan saa unohtaa, että on olemassa kirkonmiehiä, jotka näitä vaatimuksia täyttävät.

– Saattaa olla, ja minä tunnustan, että kiivauteni on liian persoonallista laatua. Mutta kun ajattelen, että minullakin oli vanha naimaton täti, joka katsoi kunniansa vaativan, että testamenttasi pienen omaisuutensa pakanalähetykselle –
Katsahdin hymyillen ystäväni ilmeikkäihin kasvoihin ja sanoin:

– Miksi ajatella, että tätinne teki sen kunnianhimosta? Etsikää mieluummin jaloimpia motiiveja. Ehkä hän, sukulaisenne, uskoi siihen raamatunsanaan, että evankeliumia on saarnattava pakanoille. Mutta olemme poikenneet asiasta. Totesimme, että vapaamuurarijärjestön hallussa – kuten kirkonkin – on

kullanteon salaisuus, ainakin vertauskuvallisesti käsitettynä. Uskon teidän myös tietävän, millä tavalla vapaamuurarit käyttävät varojaan?

— Olen ainakin kuullut siitä paljasta hyvää. Heillä on orpokoteja ja kasvatuslaitoksia joka maassa, he turvaavat leskiä ja vanhuksia, he auttavat omia veljiään hädässä, — sanotaanhan, että vapaamuurari ei koskaan voi kärsiä taloudellista vararikkoa, sillä viime hetkellä häntä aina salaperäisesti autetaan.

— Huhuissa saattaa olla perää, ja varma tosiasia on, että järjestön ylläpitämiä laupeudenlaitoksia on yltympäri maailmaa. Ja se, että järjestö on salainen, tekee kaiken niin personattomaksi, niin puolueettomaksi, niin jumalalliseksi. Vasen käsi ei tiedä, mitä oikea tekee. Yksityiset vapaamuurarit jäävät tuntemattomina täydellisesti varjoon. Kenellekään ei koidu mitään personallista kunniaa.

— Tuo on suuremmoinen seikka, ja tältä kannalta ymmärrän hyvin vapaamuurarijärjestön sekä arvokkuuden että tärkeyden. Mutta eihän vapaamuurarijärjestö ole veljeysseura ainoastaan tässä, niin sanoaksemme aineellisessa merkityksessä? Eihän sen tarkoitus ole vain taloudellista laatua? Tarkoitin: eihän se vain tahdo kasvattaa jäseniään anteliaiksi ja hyväntekeväisiksi ihmisiksi?

— Ei kylläkään, vaikka yksin sinäkin olisi jalo tehtävä! Auttaa toista hädässä katsomatta hänen rotuunsa, uskontunnustukseensa, yhteiskunnalliseen asemaansa, poliittiseen väriinsä tai sukupuoleensa, on sinään veljellinen teko, joka puhuu kaunista kieltä ihmisyyden puolesta. Mutta kuten sanoitte, tämä on vain tosi vapaamuurariuden ulkonaisinta kuorta. Se on kyllä siirtymistä itsekkyyden pimeydestä siihen valoisaan elämänymmärrykseen, joka käsittää kaikki ihmiset veljiksi, mutta se ei läheskään tyhjennä sitä totuuden tietoa, mikä on tosi vapaamuurariuteen kätkeytyä. Se on vain ensimmäinen totuus etsijän tiellä.

— Nyt lausuite sanan! Te uskotte siis, että vapaamuurarijärjestöllä on totuuden tieto hallussaan?

— Olenhan jo ennen vastannut tähän kysymykseen myöntävästi. Kysymys ei ole siitä, onko tietoa olemassa, vaan siitä, kuinka tieto on saavutettavissa. Keskustelumme alussa puhuitte suuresta pettymyksestänne. Sanoitte surkeasti pettyneenne huomattessanne niin lapselliseksi ja mitättömiksi ne „salaisuudet”, mitkä teille ilmoitettiin.

— Aivan niin, vaikka nyttemmin ymmärrän niiden siveellisen tarkoituksen suojella järjestöä ja sen jäseniä sekä itseltään että sivullisilta.

— Olkoon, mutta ettekö ole pannut merkille mitään muuta kuin nuo oppimanne kädenliikkeet ja askeleet?

— Olen tietenkin. Kokouksissahan on monenlaisia seremonioja. On kokonainen ohjelma utoja puheita ja menoja.

— Mitä niistä ajattelette?

— Ne olivat heti mielestäni kummallisia, mutta mukaansa tempaavia ja kauniitakin. Kyllä sentään usein olen ajatellut, että ne ovat lapsellisia, hullunkurisia ja tarpeettomia. Koko juttu on kuin teatteria, kuin leikkiä, johon aikaihmiset alistuvat. Voisihan kokouksia pitää ilman noita temppuja.

— Oletteko ollut läsnä kokouksessa, jossa uusi tulokas on vihitty jäseneksi?

— Olen kyllä muutamia kertoja.

- Ovatko semmoisenkin kokouksen juhlallisuudet olleet mielestänne tuulesta temmatut?
- Nyt kun asiasta mainitsette, muistan todella ajatelleeni, että sellainen hetki on kauttaaltaan kaunis ja juhlamenotkin paikallaan.
- Ja sanoittehan omasta vastaanotostannekin, että se oli vakava ja vaikuttava?
- Niin, epäilemättä. On todella tehtävä ero vihkimystilaisuuksien ja tavallisten kokousten välillä. Edellisissä tuntuvat monimutkaisetkin seremoniat olevan paikallaan. Arvosteluni koskeekin vain tavallisia looshikokouksia. Niissä seremoniat tuntuvat turhilta.
- Sanokaapa: miksi?
- No, sentähden, että kokouksen varsinainen ohjelma on jokin esitelmä tai ajatusten vaihto määrätystä aiheesta ja muutomenot vain kuluttavat kallista aikaa turhaan.
- Niinkö? Olette tietysti ollut mukana semmoisissakin kokouksissa, missä ei mitään liikoja „juhlamenoja” ole käytännössä, vaan joissa heti hyökätään *in medias res* ja koko aika pysytään „asioissa” kiinni? En tarkoita vapaamuurariloosheja, vaan tavallisia uskonnollisia, poliittisia tai muunlaisia eri seurojen kokouksia?
- Tottakai, monasti, monasti.
- No, eikö ole mitään eroa olemassa – lukuunottamatta seremonioja – vapaamuurarilooshien ja tavallisten kokousten välillä?
- On tietysti se, että tavallisissa kokouksissa tuntee itsensä vapaaksi, jota vastoin looshi aivankuin vangitsee.
- Selittäkää tarkemmin.
- On vaikea kuvata. Minun on yleensä helppo tuoda ilmi ajatukseni kokouksissa, ja ajatuksia tuntuu myös riittävän, mutta vaikka looshissa voisinkin käyttää puhevuoroa, en ole vielä kertaakaan tuntenut halua sanoa mitään. Ajatuksia ei nouse päähäni, pysyn mieluummin kuuntelijana, ja vaikka ajatuksia olisikin, tuntuvat ne joutavilta.
- Teidän kuvauksenne on itse asiassa mainio. Ja te olette tuosta – sanoisinko saamattomuudestanne – syyttänyt seremonioja?
- Niin, seremoniat vangitsevat sielun!
- Entä jos asialla olisi toinen puoli? Jospa seremoniat, kuten sanotte, vangitsevat – mutta vangitsevat vain osan sielua, eikä paraimpaa osaa!
- En ymmärrä teitä.
- Tutkitaanpa asiaa. Saanko kuulla mielipiteenne tavallisista uskonnollisista hartaushetkistä?

– Olen ehkä jäävi arvostelemaan, kun en itse ole uskovainen, mutta minusta ne ainakin ovat kuivia, pitkäveteisiä, ikäviä. Ainoastaan etevä puhuja voi saada niihin henkevyttä ja sisältöä. Mutta uskovaiset itse pitänevät kokouksiaan suuresti ylösrakentavina.

– Epäilemättä. Vaan mitä sanotte esim. poliittisista kokouksista?

– Ne eivät ainakaan ole ikäviä. Pikemmin tuppaa liaksi innostumaan välistä. Voi syntyä vilkastakin sanakiistaa.

– Mistä kiistat aiheutuvat?

– Mielipiteitten eroavaisuuksista tietenkin. Ihmisillä on monenlaisia näkökantoja, ja kun kellään ei ole tosi tietoa siitä, miten valtiollisia ja yhteiskunnallisia pulmia on ratkaistava, niin syntyy ajatusten vaihtoa ja sanasotaa.

– Mutta mistä aiheutuu innostus ja, kuten sanoitte, liika innostus?

– Samasta syystä: tiedon puutteesta. Jokainen pitää omaa kantaansa etevimpänä ja puolustaa sitä.

– Vallitseeko tuommoisessa kokouksessa järjen selvyys ja maltillisuus?

– Hm. Sitä en mene väittämään. Minusta ainakin on tuntunut, että vastustajani kadottavat tasapainonsa ja poikkeavat logiikan ja oikeuden selviltä poluilta. Mutta voinhan ymmärtää, että toiset ajattelevat samalla tavalla minusta. Ehkä siis pikemmin tosi järjen ja tiedon puute vallitsee tuommoisissa kokouksissa.

– Tepä sen sanoitte. Tunteiden kiihko siellä on vallalla. Poliittinen kokous on kuin aaltoileva meri, jonka laineita tunteiden tuulispäät heittelevät. Onhan tunteissa ajatusta ja järkeä mukana, mutta kun tunne on pohjana ja taustana, on ajatus vain omiansa lisäämään tunteiden voimaa. Ihmiset eivät tästä ole tietoisia. He uskovat toimivansa järjellisten periaatteiden mukaan.

– Kun nyt ajattelen tuommoista kokousta, täytyy minun myöntää, että olette oikeassa. Se poliitikko on jo suuri valtiomies, joka myrskyssä seisoo rauhallisena kuin kallio. Hän on toisia tietoisempi, hän näkee kauemmas.

– Niinpä niin. Verratkaa nyt toiselta puolen uskonnollisia hartaushetkiä, toiselta puolen valtiollisia kokouksia vapaamuurariloosheihin, ettekö huomaa eroa?

– Huomaanpa tietenkin eron.

– Mutta ettekö huomaa eron olevan looshille eduksi? Sanokaapa minulle: onko looshikokous koskaan tuntunut teistä ikävältä, nukuttavalta, pitkäveteiseltä?

– Kaikkea muuta. Kuka siinä ehtii nukkumaan, kun on pidettävä auki silmät, korvat, jotta kulloinkin muistaisi suorittaa omat temppunsa. Enhän sitä ole väittänyt. Olen vain sanonut, että juhlamenopuoli ohjelmasta vie aikaa hukkaan lapsellisine temppuilemisineen.

– Myönnätte siis, että looshi eroaa uskonnollisesta hartaushetkestä siinä, että se ei käy pitkäveteiseksi, ja että tämä eloisuuden ja vilkkauden voitto on luettava „temppuilemisten” ansioksi?

– Totta kyllä.

– Mutta tarkoitatteko, että noiden seremoniojen jälkeen teidän on vaikeampi hartaudella seurata esim. hyvää esitelmää?

– En ollenkaan. Päinvastoin esitelmä tuntuu oikein virkistävältä muutomenojen jälkeen.

– Ette siis tältä kannalta katsoen tuomitse seremonioja?

– En tietenkään, mutta –

– Mutta ne kuluttavat yhtäkaikki aikaa tyhjään?

– Niin on minusta näyttänyt. Mutta teidän kysymyksenne ja johtopäätöksenne kietovat minua niin, että alan tuntea itseni epävarmaksi, ikäänkuin pahaa aavistaen.

– Te hymyilette, ja se leikkaa kärjen sanoiltanne. Ette pahaa aavista, vaan aavistatte, että totuus teille vähitellen kirkastuu. Sanokaapa minulle nyt, missä vapaamuurarilooshi edukseen eroaa poliittisesta kokouksesta?

– Tämä on vaikeampi sanoa, sillä sympatiani ovat aina olleet poliittisen kokouksen menon puolella. Mutta ajatellessani asiaa äskeisen keskustelumme nojalla, vastaisin kysymykseenne: ehkä siinä, että kiihkoiset tunteet eivät näyttele osaansa. On tosiaankin kuin looshissa kaikki olisi vaimennettua, hillittyä, – ei tee mieli puhua, ellei todella ole sanottavaa. Hm, sanoisinko, että looshissa järki vallitsee suuremmassa määrässä?

– Epäilemättä järki on vallalla ja persoonalliset tunteet ovat unohtuneet. Looshissa ihminen ei ole persoonallisesti mahtava olento, vaan osa kokonaisuudesta, veli veljien joukossa. Mistä tämä johtuu?

– Se on kai jotain vapaamuurariudelle ominaista. Looshikokouksen tunnelma on aina vakava ja juhlallinen.

– Mistä syystä?

– Niin, mistä syystä? Sitäpä en ole tullut ajatelleeksi. Mutta onhan koko vapaamuurarius salaperäistä ja juhlallista –

– Minkätähden juhlallista?

Nyt ystäväni katsahti minuun aran kysyvästi.

– Sitäkö tarkoittatte, hän sanoi, – että juuri seremoniat saavat aikaan tuon juhlallisen tunnelman?

– Mikä muu? Ja olisiko siinä mitään pahaa? Vetoan omaan kokemukseenne. Vapaamuurarin velvollisuus on säännöllisesti käydä looshissa. Hän ei saa jäädä kokouksesta pois pyytämättä nöyrimmästi anteeksi ja esittämättä laillista syytä. Tämä on ensimmäinen juhlallinen kohta. Toinen on, ettei hän voi astua looshiin, ellei ovenvartija päästä häntä kynnyksen yli. Kolmas on, että looshi pyhitetään erinäisillä seremonioilla kokouksenpitoa varten. Neljäs on että jokaisen läsnäolijan tulee todistaa olevansa veljeskunnan jäsen j.n.e. j.n.e. Kaikki seremoniat ovat omiansa lisäämään juhlallisuuden ja vakavuuden tunnetta. Te myönnätte, että tunnelma looshissa on vakava, mutta ette ole ennen ajatellut, mistä se johtuu. Seremoniat ovat mielestänne olleet lapsellisia, kun niitä sinään olette ajatellut, mutta ajatelkaa niitä tärkeänä

osana looshikokouksen ohjelmasta, itse vakavan ja juhlallisen tunnelman aikaansaajina, – ovatko ne silloin vielä mielestänne turhia ja lapsellisia?

– Tässä valossa ja tältä kannalta eivät tosiaankaan, sen nyt ihmeekseni huomaa.

– Sanoitte äsken, että puhetta kuuntelee erikoisen virkeällä mielellä seremoniojen jälkeen, mutta ehkä nyt lisäisitte, että tuo mielen hartaus ja virkeys on suoranainen tulos juhlamenoista?

– Miksi ei? Niin, totta tosiaankin.

– Myönsitte myös äsken, että keskustelu looshissa on hillittyä ja kohteliasta, että puhujat todella tavoittelevat järkevää ratkaisua kysymyksille, unohtaen omat pikku persoonallisuutensa. Ettekö nyt myöntäisi, että tämäkin johtuu seremoniojen aikaansaamasta vakavasta tunnelmasta?

– Niin, kun kaikki ympärinsä käy, taitaa noilla juhlamenoilla olla suuri merkityksensä, tärkeä tehtävänsä.

– Luuletteko, että ne muuten olisivat säilyneet kautta aikojen? Eiväthän järkevät ja nerokkaat ihmiset, sivistyneet ja kunnioitettavat yhteiskunnan jäsenet niitä muuten olisi pyhinä pitäneet? Onhan totuutta etsivä ihmisajatus siksi kapinallinen kapine, että se olisi vapaamuurariudenkin kahleet katkonut, jos se olisi ne hengen vapautta sitoviksi kahleiksi älynnyt. Ettei niin ole tapahtunut, todistaa, että seremoniojen lumousvoima on havaittu tärkeäksi ja hyödylliseksi kasvatusvälineeksi.

– Kas, kas, kuinka silmät aukenevat. Mutta sittenkin ihmettelen, että niin monimutkaisia juhlamenoja on keksitty vain sitä varten, että looshikokoukset tulisivat juhlallisiksi. Myönnän tämänkin näkökohdan tärkeyden, varsinkin jos juhlallisesti valmistuneessa mielentilassa ollen sitten saisimme kuulla viisaita ja opettavia puheita, mutta jollei vapaamuurariudella ole totuuden tietoa annettavana hartaille veljille, niin miksikä asettaa ja valmistaa heitä juhlalliseen mielentilaan?

– Oikea huomautus. Mutta katsotaanpa, voisiko noilla seremonioilla sinään olla laajempi merkitys, voisiko niiden vaikutus ulottua looshioven ulkopuolellekin vaikkamme toistaiseksi kiinnittäisikään huomiota kysymykseen „totuuden tiedosta”, joka aina pyörii mielessänne. Tätä en suinkaan moiti – päinvastoin, – mutta etenemisemme on tapahtuva askel askeleelta.

II.

VAPAAMUURARIUDEN ELÄVÄ RUUMIS:

2. Ulospäin

– Sanokaa nyt minulle, jatkoin puhettani ystävälleni, – oletteko koskaan vapaamuurariuden yhteydessä kuullut puhuttavan „kadonneesta sanasta”?

Ystäväni vastasi hetken mietittyään:

– Olen siitä lukenut. Eikö se ole sana, joka vasta korkeammissa asteissa ilmoitetaan vapaamuurareille? Jokin taikasana: *abracadabra* tai jotain semmoista?

– Tehän olette kerrassaan oppinut mies! Minun täytyy onnitella teitä. Nyt en ollenkaan ihmettele sitä pessimististä käsitystä, mikä teillä on ollut vapaamuurariudesta. Jos alempien asteiden salaisuudet rajoittuvat merkkeihin ja liikkeisiin ja ylempien johonkuhun „taikasanaan” semmoiseen kuin mainitsemanne „abrakadabra”, silloin nuo „salaisuudet” eivät todellakaan ole salaamisen arvoiset. Mutta suokaa minun rauhoittaa mieltänne. Vapaamuurariuden „kadonnut sana” on juuri se totuuden tieto, jota etsitte ja jota ei vielä alemmissa asteissa paljasteta.

– Niinkö? Ylemmissä asteissa vapaamuurari siis saavuttaa kaipaamansa tiedon? Miksi ei ennemmin, kun hänen totuudenkaipuunsa on vilpitön?

– Täytyyhän olla valmistus- ja koetus aika. Ei totuudenetsijäkään tunne omia salaisia vaikuttimiaan, ennenkuin hänet on pantu koetukselle.

– Tuohan on joka tapauksessa toivorikasta. Onko asia siis todella niin, että korkeammanasteiset vapaamuurarit *tietävät* ja voivat tätä tietoaan nuoremmille veljilleen ilmoittaa?

– Niin ainakin pitäisi olla.

– Mitä tarkoitatte?

– Tarkoitan, että vapaamuuraritkin ovat tavallisia ihmisiä ja että korkeammanasteisetkin veljet voivat olla samanlaisia kuin muut.

– Kuinka tämä on ymmärrettävissä? Jaetaanko korkeammat asteet kauppatavarana ilman eroitusta?

– Jollei aivan niinkään, sillä kyllä korkeampiasteiset vapaamuurarit aina tavalla tai toisella ovat ansiokkaita miehiä, – niin ei ainakaan suuremman tai vähemmän salaisen tiedon perusteella.

– Mutta miksikä?

– Siitä yksinkertaisesta syystä, että vapaamuurariuden kadonnut sana todella on kadonnut vapaamuurariudesta. Vapaamuurarius ei järjestönä enää *tiedä*.

– Ovatko vapaamuurarit tietoisia tästä surkeasta asiain tilasta?

– Eivät läheskään kaikki. Useimmat eivät ole tulleet ajatelleksikaan koko asiaa. Ja yleensä ollaan sitä mieltä, ettei vapaamuurariudella ole ollutkaan mitään salaista tietoa. Vapaamuurarijärjestöä pidetään jonkinlaisena moraalisenä oppilaitoksena.

– Mutta niin ollen minunkin ankara arvosteluni vapaamuurariudesta on paikallaan?

– Ehkei sentään. Tulemme kyllä vielä koskettelemaan tiedonkin kysymystä keskustelussamme. Sen verran voin jo huomauttaa, että totuuden tieto on valoa, niinkuin vapaamuurariudessa heti alussa sanotaankin, – ja mikä on valon vaatimus meihin ihmisiin nähden? Koska valo toisin sanoen on meille valoa?

– Silloin kun sen näemme.

– Aivan niin eli paremmin sanoen: kun kaikki se, mikä ennen oli pimeätä ja näkymätöntä, valon tullen astuu näkyväksi. Jos toinen kertoo meille valosta, emme vielä itse näe. Nähdäksemme täytyy meidän

välttämättä avata omat silmämme. Samoin on tiedon eli viisauden laita. Sitä ei voi lukemalla saavuttaa eikä kuulemalla, ei ulkonaisilla tempuilla eikä vihkimyksillä. Tiedon valo saavutetaan ainoastaan sillä tavalla, että sielun sisäinen silmä aukenee jumalalliselle viisaudelle. Tieto on elämää, ja vasta kun tiedon elämä meissä herää, me tiedämme. Tieto on siis yksilöllinen asia, koska se on elävä. Mikään järjestö ei säilytä eikä kätke elävää tietoa arkuissaan. Järjestö voi ainoastaan näyttää, mistä tie kulkee valoa kohti, mutta yksilön omista ponnistuksista riippuu, kulkeeko hän tiellä ja saavuttaako hän valon. Vapaamuurarien joukossa voi olla ja varmasti on *tietäjiä*, mutta korkeat asteet eivät sitä takaa. Ymmärrätekö, mitä tarkoitan?

— Luulen ymmärtäväni, ja minun täytyy sanoa, että teillä on merkillinen kyky ottaa ja antaa. Toisella kädellä revitte, toisella rakennatte. Viette minulta kaiken uskon ja samassa silmänräpäyksessä herätätte minussa toivoa. Se minun kuitenkin täytyy tunnustaa, että mielenkiintoni vapaamuurariuteen ei sanoistanne vähene, vaan päinvastoin kiihtyy. Te ikäänkuin pesette minut puhtaaksi kaikenlaisista harhoista, mutta samalla avaatte silmiäni eteen uusia näköaloja, jotka ovat entisiä lumoavampia.

— Voimme siis jättää rauhaan kysymyksen tiedosta, ja useimpien vapaamuurarien kanssa olettaa, että vapaamuurariudessa ei ole kysymystäkään mistään erikoisesta salaisesta tiedosta. Voimme palata kysymykseen seremonioista ja tutkia, eikö niillä ole muuta tarkoitusta kuin looshikokouksien juhlallisiksi saattaminen, niin tärkeä kuin tämä puoli asiasta onkin. Sillä jos seremonioilla olisi vain tämä viimeksimainittu tarkoitus, saisimme hyvällä syyllä sanoa, että vapaamuurarijärjestö palvelee itseään eikä ihmiskuntaa. Mutta mitä hyötyä olisi järjestöstä, joka vain palvelisi itseään? Siinähan kaikki kulkisi kehässä – *in circulo vitioso*. Ja kuinka ajattelevat, älykkäät ja kunnan kansalaiset viitsisivät olla jäsenenä järjestössä, joka palvelisi vain itseään? Menettäähän kirkkokin merkityksensä, jos se on olemassa itseään varten eikä välitä ihmiskunnan tarpeista. Ehkä joidenkuiden jesuiittain unelma käy siihen suuntaan, todelliset kirkonmiehet ovat aina ymmärtäneet, että kirkko on ihmisiä varten, eivätkä ihmiset kirkkoa varten. Mutta tähän ette rakasta kirkkoa. Vertauskuvani olikin vain tarkoitettu asiaa valaisemaan. Jos siis vapaamuurarijärjestö olisi olemassa itseään varten, olisi se samalla julistanut oman kuolemantuomionsa. Se seikka, että se on elänyt kautta aikojen, osoittaa sinään, että järjestöllä on tehtävänsä ihmiskunnassa, että se on hyödyksi kansoille ja yksilöille. Sanokaa nyt minulle, eivätkö vapaamuurarimenot opeta mitään? Ehkä nykyajan n.s. sivistynyt ei huomaa tätä heti, mutta kuvitelkaa, että vapaamuurarina olisi nykyaikaisen kulttuurin ulkopuolella elänyt salon asukas: eikö hän mitään erikoista oppisi juuri muutomenoista?

— Oh, oppisipa tietenkin. Oppisi täsmällisyyttä, ryhdikkyyttä, järjestystä, oppisi kunnioittamaan korkeampia ja osoittamaan heille kunnioitustaan ja oppisi antamaan arvoa itselleen. Kyllä tämän olen huomannut. Tässä suhteessa muutomenollisuudella on suuri kasvattava merkitys. Kömpelökin ihminen oppii vähitellen esiintymään, oppii kohteliaaksi, oppii pysymään alallaan ja antamaan sijaa toiselle. Tältä kannalta katsottuna vapaamuurarius tietysti ansaitsee kaikkea kunnioitusta.

— Ja eikö nuo mainitsemanne ominaisuudet, täsmällisyys, ryhdikkyys, järjestys, tahdikkaus j.n.e. ole todellisia inhimillisiä ja yhteiskunnallisia hyveitä? Eivätkö ne ihmisten yhteiselämässä ole välttämättömiä? Eivätkö ne ole yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämän peruspylväitä? Mihinkä joutuisimme kulttuurissamme ilman niitä? Emme mainitse yhteiskunnan nimeä edes ajattelematta samalla yhteiskunnallista järjestystä. Metsäelämä mukautuu yksinomaan luonnon järjestyksen mukaan, sen tarpeet ovat erilaiset ja tyydytetään eri tavalla yöllä ja päivällä, auringonpaisteessa ja sateella, mutta kulttuuri-ihminen on astunut luonnon keskelle. Hän noudattaa luonnon lakeja, mutta järjestää samalla oman elämänsä inhimillisten periaatteittensa mukaan. Yhteiskunta on puutarha metsän keskellä. Ilman järjestystä ei valtio ole mahdollinen. Tämän ovat ihmiset aina oivaltaneet. Kuta suurempi on sivistys, sitä kehittyneempi ja viisaampi on järjestys. Mutta kuinka järjestystä saadaan aikaan ja ylläpidetään?

— Nykyisissä yhteiskunnissamme nähtävästi pakkokeinoilla ja osaksi esimerkin voimalla. Lait määräävät järjestysmuodon ja lakia täytyy totella rangaistuksen uhalla.

– Totta kyllä, mutta pakko tekee lakipykälän vastenmieliseksi. Miksemme kaikki tee kapinaa ja selitä, ettemme välitä järjestyksestä?

– Sentähden että ymmärrämme järjestyksen välttämättömäksi. Järjestys on kasvanut meille vereen. Ne jotka järjestyä ja lakia loukkaavat, ovat rikoksenteekijöitä, – ja onhan niitäkin aina.

– Mutta miten järjestys on meille vereen kasvanut?

– Ehkä sen kautta, että pienestä pitäen näemme järjestystä ympärillämme ja totumme itsekkin sitä noudattamaan. Tottumus muuttuu siten toiseksi luonnoksi.

– Epäilemättä, mutta sittenkin olisimme hukassa, jos oppimme ja kasvatuksemme perustuisi vain omaan aistilliseen havaintoomme eli esimerkin voimaan ilman järkevää johdatusta. Emme ole luonnostamme niin ajattelevia olentoja, että esim. ymmärtäisimme valheen vääräksi, jos ei sitä meille sanoinakin opetettais. Kyllä lapsina tottuaisimme kaikenlaiseen pahaan, valehtelemiseen, varastamiseen, julmuuteen, nautinnonhimoon y.m., jos vain eläisimme esimerkkien varassa emmekä saisi järjellekin puhuvaa opetusta. Varsinainen opetus ja kasvatusta – tapahtukoon se kotona tai koulussa – on yhtä ehdoton kuin hyvien esimerkkien näkeminen. Eikä aikaihminen tässä suhteessa eroa lapsista. Onhan ihmisiä, jotka luulevat uskonnon rajoittuvan säännölliseen kirkossa istumiseen. Kuinka lähellä on silloin vastakkainen käsitys, että ihminen on yhtä hyvä, vaikkei hän kirkossa käykään, joka silloin merkitsee: vaikkei hänellä uskontoa olekaan eikä jumalaa. Ja tämä vastakkainen käsitys on paljon rahtiampi ja intelligentimpi! On siis suorastaan välttämätöntä, että ihmisille sanojen ja puheiden muodossa opetetaan, mitä uskonto on ja minkätähden on elettävä uskonnollista elämää. Luuletteko nyt, että valtiollinen ja yhteiskunnallinen elämä tekee säännöstä poikkeuksen? Luuletteko sen tulevan toimeen yksin tottumuksen ja esimerkin voimalla? Eikö siinä vaadita taustana alati uudistuvaa järkipetusta, opetusta, joka teroittaa mieliin järjestyksen, täsmällisyyden, tahdikkuuden y.m. yhteiskunnallisten hyveiden tärkeyden ja pyhyden?

– Todella. Tietysti sekin on tarpeen, vaikka minä olen kuvitellut, että tämä tapahtuisi itsestään yhteiskunnassa ylempänä olevien ohjausten ja viittausten mukaan.

– Käytännössä niin tapahtuu suurimmaksi osaksi, mutta joka yhteiskunnassa on yksilöitä, jotka näissä taidoissa ovat saaneet tietopuolistakin ja järkipäistä opetusta. Taito, joka jäisi kokonaan käytännön varaan, kuolisi verrattain pian – ja huonontuisi irvikuvaksi itsestään ennen kuolemaansa. Ei mikään valtiojärjestys – eikä mikään valtio – pysyisi pystyssä, ellei olisi edes joitakuita yksilöitä, jotka ymmärtävät sen merkityksen juurta jaksain. Missä nämä yksilöt ovat käyneet koulua?

– Tarkoitatte, että vapaamuurarius on koulu, jossa valtiollisen ja yhteiskunnallisen elämän järjestyä opetetaan?

– Niin, tarkoitan, että kaikilla kansoilla ja kaikissa kulttuureissa on ollut ja on salaisia järjestöjä, jotka opettavat yhteiskunnallista etikettä, valtioelämän aakkosia ja samalla sen korkeimpia käytännöllisiä salaisuuksia. Näitä järjestöjä ei aina ole tunnettu vapaamuurariuden nimellä. Virallisesti ruvettiin puhumaan vapaamuurariudesta tässä merkityksessä vasta v. 1717, jolloin neljä lontoolaista looshia liittyi yhteen ensimmäiseksi suurlooshiksi. Sitä ennen vapaamuurarilooshit olivat puhtaasti ammattiliittoja, rakennusmestarein ja muurarien yhdistyksiä, samoin kuin oli olemassa räätälien, seppien, puutyöntekijäin y.m. vapaita ammattiliittoja. Vapaamuurari oli keskiajalla se, joka kuuluen muurarein ammattiyhdistykseen oli „vapaa” eli oikeutettu suorittamaan rakennusalaan kuuluvia töitä, koska hänellä oli vaadittavaa ammattitaitoa. Samaten oli laita toisten ammattien „mestarein”. Hekin olivat vapaaseppiä, vapaaräätäleitä j.n.e., kun olivat yhdistykseltään saaneet patenttikirjan ammattitaidostaan. Mutta vapaamuurarit yksin rupesivat ottamaan vastaan jäseniä ammattinsa ulkopuoleltakin ja niin syntyi n.s. spekulatiivinen eli

aatteellinen vapaamuurarius. Koska tämä tapahtui, ei ole historiallisesti lopullisesti todistettu, — englantilaiset vapaamuurarit puhuvat loosheista, jotka saivat *charter*insa eli loosihikirjansa jo yhdeksännellä vuosisadalla, ja „hyväksyttyjä” vapaamuurareita otettiin varmasti vastaan jo v. 1620, — se vain on selvää, että aatteellinen vapaamuurarius ei saattanut syntyä tyhjästä v. 1717, jolloin ensimmäinen virallinen suurlooshi perustettiin. Aikamääräys onkin toisarvoinen asia. Pääasia on, että ymmärrämme ja näemme henkisen pyrkimyksen ja elämän kulkevan salaisena virtauksena läpi aikojen, etsien milloin toista, milloin toista muotoa ilmetäkseen. Teenpä heti hyppäyksen ajassa tai paremmin sanoen sivistyksessä taaksepäin. Valaistakseni väitettäni vien teidät n.s. raakalaiskansojen keskelle. Kuulkaa, mitä saksalainen oppinut H. Schurz sanoo suuressa teoksessaan „Kulttuurin alkuhistoria”:

”Sallittakoon siksi, että palaamme alussa lausumaamme olettamukseen, joka *ei hae sukupuolisuhteista, vaan samanlaisten, eritoten miesnuorison keskinäisestä sympatiasta virikettä suurempien yhteiskunnallisten yhteyksien muodostumiseen*. Ilmeisesti on kehityksessä erotettava useampia asteita. . . , ennenkuin heimoryhmäin ja valtioiden muodostuminen kävi mahdolliseksi. Mutta — kuten jo ikäluokat saattavat aavistamaan — on miesten vaikutusvoima ja keskinäinen kiintymys se virike, joka johtaa edistykseen. Yhtäkaikki häilyisi tämä teoria ilmassa, ellei ainakin todistettavia jälkiä olisi niistä miesten seuroista, joitten yhtymiseen korkeammat yhteiskunnalliset järjestelmät perustuvat. Ja tämä todistaminen onkin mahdollista. Eikä olekaan kysymys vain jätteistä ja jäljistä, vaan sangen lukuisista tosiasioista jotka ehkä vain siksi tähän asti ovat jääneet huomioonottamatta, että taistelu alkuaan avioyhteiskunnan puolesta ja sitä vastaan on johtanut katseet toisaanne. Ainoastaan J. Lippert on viittannut tähän ilmiöön sen enempiä päätelmiä siitä tekemättä.

„Austraaliassa ei todistuksista ole puutetta. Nuoret miehet eristäytyvät muusta joukkueesta, leiriytyvät eri tulille, ja asuvat eristetyissä majoissa aina siihen asti, kunnes heidän, kun ovat tulleet otetuiksi aikuisten piiriin, on sallittu avioitua. Kuitenkin estää austraaliaisten kiertelevä elämäntapa sellaisten pysyväisten järjestelmäin muodostumista, joita tapaamme naapuristossa, s.o. Melaneesiassa ja Mikroneesiassa, ja jotka malajilaisessa saaristossa, Indiassa, Afrikassa, Etelä-Amerikassa esiytyvät niin selvästi, etteivät anna sijaa millekään epäilyksille. . .

”Miesten seuran ulkonaisena, hätäisimmänkin havaitsijan silmiin pistävänä tuntomerkinä on kovin laajalti levinnyt sekä — huolimatta niistä sivutarkoituksista, joihin se siellä ja täällä on mukautunut — yhtäkaikki mitä leimallisina *miesten* tai vain *poikamiesten talo*. Sen tarkoituksena on olla naimattomien tai yleensä kaikkien heimon miesten asuin- ja makuupaikkana. Perheet sitävästoin asuvat erityisissä enimmäkseen paljon pienemmissä taloissa. On ilman muuta selvää, että poikamiesten talo monasti muodostuu miesten elämän yleiseksi keskustaksi, että se on jonkinlainen klubihuoneusto ja samalla sotilaitten neuvotteluhalli, että siinä vastaanotetaan vieraat ja säilytetään varastot ja kalleudet. Helposti se myös muodostuu vainajain palveluksen pääpaikaksi, ja tämä seikka selittää sen, että monet matkustajat erehdyttävästi kuntahuoneita nimittävät tempeleiksi. Mutta epäilemättä on poikamiesten talo todella monasti muodostunut varsinaiseksi pyhätköksi ja täten täysin vieraantunut alkuperäisestä tarkoituksestaan. . .

”Mitä Europan kansoihin tulee, on miesten talojen ajasta kulunut liian kauvan voidaksemme edes toivoa löytävämme muuta kuin vanhojen olojen jätteitä ja jälkiä. Niinpä voi hakeva muinaisuuden kertomuksista keksiä monia viittauksia niihin: esimerkiksi homerolaisten uroitten ruhtinashallissa vietetyistä juomingeista, sparttalaisten yhteisistä aterioista sekä monista muista tämän vanhoillisimman kreikkalaiskansan tavoista. Ainakin Indian aarialaiset, jotka kuitenkin alkuaan kuuluvat eurooppalaiseen kulttuuripiiriin, tunsivat vielä Vedan aikana sabhaa'n eli miesten kokoushuoneen, jossa samalla niin juomingit kuin noppapelikin tulistuttivat mieliä.

”Jos tässä olisi kysymys vain omituisesta asumistavasta, niin tuskinpa vain kulttuurihistorialliselta kannalta kannattaisi lähemmin tarkastella näitä oloja. Mutta miesten talo on itse todella erään mitä tärkeimmän *sosiaalisen tilan* ulkonainen, verraten helposti havaittava *tuntomerkki*. Siinä on näkyvän muotonsa saanut miesten liittoutuminen yhteiskunnallisiksi yhteyksiksi, jotka muutamissa tapauksissa saattavat pysyä voimassa erikoisetta talottakin. . .

„Paraiten tunnettuja ja ehkä tyypillisimpiäkin on Banks-saarien suqe-klubi. Sillä on omat klubitalonsa, kun sitä vastoin muualla poikamiesten ja klubitalo vielä ovat yksi ja sama, jotenka siis tämäkin seikka riittävästi selittää klubien syntymistä miesten seurasta. Suqe-yhteys jakautuu muutamiiin arvoasteisiin, jotka alkuaan lienevät vastanneet ikäluokkia, mutta joihin nykyään jäsenyys kerta kerralta hankitaan ostamalla: arvo- ja

varallisuuserotukset ovat siis jo käyneet täysin määrääviksi. Alkuasukasten suuri joukko, sanoo Codington, ei milloinkaan kohoa yli keskiarvon, monet eivät edes saavuta sitä. Mutta miltei kaikki, lukuunottamatta varsin vähäisiä poikkeuksia, otetaan jo poikasina seuraan. Mies, joka ei siihen kuulu, saa pilkkanimekseen *lusa*, miksi sanotaan muuatta lentävää repolajia, joka ei elä yhdessä tavallisen lajin kanssa. Jokaiseen uuteen arvoluokkaan tullessa on luokan jäsenille maksettava rahaa sekä pidettävä luokan arvoa vastaava enemmän tai vähemmän kallis juhla. Kun ei minkäänlaista varsinaista poliittista järjestöä kansan keskuudessa ole, on luonnollista, että suqe on yhteiskunnallisen koossapysynnän arvokas tuki, koska suurin osa mies-asutusta on siinä yhtyneenä ja koska sen varakkaammat jäsenet, jotka aivan mielensä mukaan voivat ottaa pyrkijöitä korkeampiin arvoluokkiin, omistavat huomattavan vallan. Arvoasteiden ja samalla myöskin klubitalon uunien lukumäärä – kullakin arvoasteella on oma uuninsa – vaihtelee eri saarilla: Motassa on 18 astetta, mutta aivan samanlaisessa Torres-saarten hugue-klubissa vain seitsemän. Eri arvoasteilla ovat omat arvomerkinsä, ja jokin pyhänä pidetty esine muodostaa tavallisesti klubin pienien aliosastojen varsinaisen keskipisteen. . .

”Mitä polynesialaisiin klubeihin tulee, ovat ennenkaikkia mainittavat areoit, merkillinen tahitilaisseura. Areoit jakautuvat luotettavimpien tietojen mukaan seitsemään luokkaan, joista ylimmän vain harvat voivat saavuttaa, mutta alempiin otettiin ihmisiä joka säädystä. . . Wilson, jolla muuten ei ole hyvää sanottavana areoista, on kuitenkin pakotettu tunnustamaan, että he matkustellessaan saaren kaukaisiinkin osiin levittivät korkeampaa sivistystä, hienompia tapoja sekä kesti-ystävyyden ymmärtämistä. . .

”Klubit ja salaseurat saavat aina alkunsa miesten liitosta. . . Miesten salaseurat ovat vain kehnotunut muoto varsinaisesta miesten liitosta, mutta idut, joista ne edullisissa oloissa versovat, ovat kovin laajalle levinneet. . .

”Kenenpä mieleen näitä kautta maailman levinneitä tapoja tarkastaessa ei ehättäisi ajatus, että muutamat *europalaistenkin* kansojen vanhemmat ja uudemmat tavat palautuvat samaan kulttuurikerrokseen kuten esimerkiksi kreikkalaisten salaismenot.”¹⁾

Nämä pitkät otteet ovat vain poimintoja. Mainitsemani kirja kertoo seikkaperäisesti asioista ja luettelee joukon esimerkkejä näkökantansa tueksi. En tiedä, onko hän viimeisessä viittauksessaan ajatellut vapaamuurariseuroja, – jokainen vapaamuurari tulee ehdottomasti ajatelleeksi omaa järjestöään lukiessaan esim. suqe-klubista ja areoista.

Tällä pitkällä esitykselläni olen minä puolestani tahtonut todistaa teille, että miesten liittoutumia ja salaseuroja aina on ollut, vieläpä alkeellisimmallakin sivistysasteella, ja että näillä seuroilla on ollut yhteiskunnallisesti kasvattava luonne, – että ne itse asiassa ovat olleet kaiken valtiollisen elämän sekä ituna että tukena. Kun tältä näkökulmalta arvostelemme vapaamuurarijärjestöä, oivallamme heti vapaamuurariuden yhteiskunnallisen merkityksen, eikä meidän sitä varten ole tarvis historiallisesti saada selville, minkä vaiheiden ja muotojen läpi vapaamuurariudessa ilmenevä sosiaalishenkinen virtaus on kulkenut. Sosiaalinen vaisto, joka liittyy yhteen toisilleen vieraat perheet ja yksilöt, on niin olennainen piirre ihmisen luonnossa, että se väkisin pyrkii ilmenemään ihmisten kesken; miehet, joiden osaksi parhaasta päästä on langennut järjen käyttö näillä aloilla, keksivät vaistolle vastaavia ilmennysmuotoja ja järjestävät yhteisön elämän sekä rauhallisissa oloissa että levottomissa ja vaaranalaisissa tilanteissa.

– Kaikki tämä on sangen valaisevaa, sanoi ystäväni pitkän puheeni loputtua, – ja minulle juolahti mieleen, että onhan meillä nykyaikanakin eräänlaatuinen „miesten talo”, jossa nuorille miehille opetetaan käytöstä, ryhtiä, täsmällisyyttä, kunnioitusta ylempiä kohtaan j.n.e. Tarkoitan sotalaitosta ja kasarmielämää.

– Onhan kasarmi „miesten talo”, myönsin tähän, – mutta sotalaitos edustaa liian yksipuolisesti miesten liittoutumaa voidakseen palvella todellisenä sivistyslaitoksena. Kasarmielämässä nuoret miehet kyllä oppivat erinäisiä sosiaalisia hyveitä, mutta kun koko sotalaitoksen tarkoituksena on tuhoaminen ja tappaminen – joskin se nimellisesti on toisten ihmisten, s.o. vihollisten, estäminen tuhoamasta ja tappamasta, – ei saata odottaa sen vaikuttavan ainoastaan siveellisesti kasvattavasti. Päinvastoin tiedämme kokemuksesta, että

¹⁾ Heinrich Schurtz, Kulttuurin alkuhistoria. Suom. U. T. Sirelius. Porvoossa 1915, Werner Söderström Osakeyhtiö. Ss. 116-130 p a s s i m.

kasarmielämä — puhumattakaan sodasta — raaistuttaa sielua ja kuolettaa hienompia inhimillisiä vaistoja. Sotalaitos on palautumista alkuaikaiseen raakuuteen —

— Mutta arvatenkin välttämätön paha.

— Hm. Huomatkaa toiselta puolen, kuinka vapaamuurarius on — tai voisi olla — koulu, jossa nuorille miehille opetettaisiin samoja sosiaalisia, jopa soti-laallisiaakin hyveitä ilman niitä varjopuolia, jotka seuraavat sotalaitosta.

— Totta kyllä, mutta eivätpä silloin oppisi kuularuiskuja käyttämään, kanuunoita laukaisemaan, kiväärillä ampumaan, painetilla pistämään, käsipommeja heittämään y.m. jaloja ja hyödyllisiä taitoja, jotka kuuluvat hyvin harjaantuneelle sotamiehelle.

— Eivätpä tosiaankaan, vastasin hymyillen, — ja sentähden meidän onkin paras jättää sotalaitos rauhaan ja palata aineeseemme. Uskon teidän nyt käsittäneen, mitä tarkoitan sillä väitteelläni, että vapaamuurarius on se koulu eli kasvatuslaitos, jossa opitaan yhteiskunnallisen ja valtiollisen järjestäytymisen ehtoja ja syitä, sen keinoja ja muotoja.

— Luulen käsittäneeni, ja minun täytyy tunnustaa, että tämä on uusi näkökohta. En ole kuullut kenenkään siitä puhuvan. Onko se yleinen mielipide korkeampiasteisten vapaamuurarien kesken?

— Sitä en mene väittämään. Sitä en tiedä. Mutta se on ainakin oma havaintoni ja vakaumukseni.

— Minusta tuntuu, sanoi ystäväni pienen vai tiolon jälkeen, — niinkuin te tällä tavalla tekisitte vapaamuurariudesta jonkunlaisen poliittisen järjestön. Kuitenkin olen yleensä kuullut vakuutettavan, että vapaamuurarijärjestö ei ole poliittinen. Onhan esim. looshikeskusteluissa tarkasti vältettävä poliittisten mielipiteitten painostaminen.

— Odotin tätä huomautustanne. Vapaamuurarijärjestö ei tietenkään ole poliittinen seura. Se on ehdottomasti puolue-elämän ulko- ja yläpuolella. Mutta tämä ei estä sitä olemasta poliittinen kasvatuslaitos yleisinhimillisessä, filosofisessa, periaatteellisessa merkityksessä. Eihän tavallinen, tarkoitustaan vastaava yliopistokaan ole puoluelaitos, vaikka siinä luetaan ja tutkitaan valtiotiedettä ja yhteiskuntaoppia: tieteellinen tutkimus on puolueeton. Samalla tavalla on se havainnollinen, käytännöllinen ja tietopuolinen opetus yhteiskuntaelämän taidossa, minkä vapaamuurarius tarjoaa, riippumaton kaikesta päiväpolitiikasta.

— Saanko kysyä, mikä sitten on vapaamuurariuden antama poliittinen opetus?

— Niin, olette liian nuori vielä vapaamuurarina, jotta tämän olisitte huomannut. Mutta johan olette sen verran selvillä asioista, että juuri seremoniat ja muutomenot kasvattavat vapaamuurareita sosiaalisen elämän taidossa. Koko tähänastinen todistelunne onkin tähdännyt siihen kohtaan, että ymmärtäisimme seremonioiden ja rituaalien yhteiskunnallisesti kasvattavan merkityksen.

— Totta kyllä.

— Niin, olemme koko ajan pysyttäytyneet pinnalla. Olemme puhuneet yksinomaan vapaamuurariuden ulkonaisesta kuoresta, sen elävästä ruumiista niin sanoaksemme. Ja jollen sanoissani ole kerrassaan epäonnistunut, on teidän pitänyt huomata, kuinka sisältörikas ja henkevä yksin tämä muoto on, — tämä sama muoto, joka teistä oli niin tyhjä, lapsellinen ja hullunkurinen vielä keskustelumme alussa.

— Siinä suhteessa voitte olla rauhallinen. Kyllä nyt olen viisaampi kuin äsken. Kyllä olen saanut aihetta ajatukselleni. Mutta vielä tekisi mieleni kysyä, kuka alkuaan on keksinyt ja laatinut vapaamuurariseremoniat ja -rituaalit. Ovatko ne 17:ltä vuosisadalta, niinkuin jotkut historioitsijat väittävät? Laativatko niitä Anderson, Ramsay y.m. senaikuiset vapaamuurarit? Rituaalejahan on monenlaisia. Eri suurlooshit käyttävät eri tekstejä eli lukutapoja. Vai onko rituaalein ikä korkeampi? Ovatko ne periytyneet muinaisuudesta, niinkuin taas toiset väittävät? Onhan meillä ollut puhetta siitä, että henkinen virtaus on kulkenut kautta aikojen, mutta nyt kysymykseni koskee muotoja.

— Aivan oikein. Vastaan kysymykseenne, että rituaalien ydin on iänikuista alkuperää, vaikka lisäyksiä, muutoksia ja korjauksia on silloin tällöin tehty. Vapaamuurariuden kolme ensimmäistä astetta muodostaa kokonaisuuden, joka on periytynyt kautta miespolvien ja jonka alkuperä katoaa aikojen aamuun.

— Niinhän vapaamuuraritraditsioneissa opetetaan. Se on kyllä lohdullista uskoa, mutta voiko sen väitteen todistaa?

— On sitä koetettu historiallisestikin perustella. Minusta on kuitenkin tärkeätä, että ymmärrämme tällöisen uskon järkiperusteet, ennenkuin induktiivista tietä etsimme todistuksia, sillä kourintuntuvat todistukset eivät missään tapauksessa ylety kovin kaukaisiin aikoihin, ja meidän historiallisesti tunnettu aikamme käsittää verraten pienen jakson ihmiskunnan elämästä. Jollei teillä ole mitään sitä vastaan, siirrymme siis puhumaan vapaamuurari-seremoniojen iästä ja alkuperästä. Samalla silloin koko vapaamuurarius tulee valaistuksi uudelta näkökannalta. Siirrymme ikäänkuin ruumiista henkeen.

III.

VAPAAMUURARIUDEN HENKI:

1. Syntysanat

— Olemme jo ennen kosketelleet sitä seikkaa, että vapaamuurarein kesken on vallalla erilaisia mielipiteitä siitä, mitä vapaamuurarius on. On vapaamuurareita, joiden mielestä järjestö on veljeskunta, joka teroittaen moraalista elämäntapaa opettaa veljiä anteliaiksi ja toisiaan auttaviksi ihmisiksi, mutta jonka opissa ja hengessä ei todellisuudessa ole mitään mystillistä. Toiset taas uskovat, että vapaamuurarius on sangen mystillinen laitos, jonka alkuperäisenä tarkoituksena on ollut viedä veljiä salaisen tiedon lähteille ja opettaa heitä ymmärtämään ja täyttämään jumalallista luomis- ja pelastussuunnitelmaa. Heidän mielestään vapaamuurariuteen kätkeytyy uskontoa, mystiikkaa, iänikuista viisautta ja salatiedettä.

— Sitä minäkin olen uskonut alusta lähtien, sanoi ystäväni, — ja jollen teitä ole väärinkäsittänyt, olette tekin antanut tukea tälle uskolleni?

— Epäilemättä. Kun nyt tahdon kertoa teille, mitä ymmärrän ja tiedän vapaamuurariuden synnystä, on meidän oltava selvillä siitä, olemmeko materialisteja ja sattuman uskojia vai uskommeko jumalalliseen johtoon elämässä.

— En ainakaan ole materialisti. Uskon henkeen ja ikuiseen elämään, mutta tahtoisin, että aavistukseni muuttuisi tiedoksi. Olen totuuden etsijä. Ehkä olette hyvä ja määrittelette tarkemmin sanoja „jumalallinen johto”. Vaikken pidä itseäni ateistina, en liioin usko pilvissä istuvaan herraan ja luojaan, joka sormellaan johtaa tapauksia maan päällä ja kääntää ja vääntää ihmisten kohtaloja.

– Ette tietenkään, enkä semmoista „jumalallista johtoa” ajattelekaan. Mutta muistattehan, millä nimellä Jumalaa mainitaan vapaamuurariudessa?

– Tottakai: maailmankaikkeuden suuri arkkitehti. Tunnustan, ettei sekään nimi ole minua miellyttänyt.

– Ymmärrän: sillä on mielestänne liian inhimillis-personallinen sävy. Mutta sillä on etunsa: arkkitehtinimeen sisältyy käsitys rakennus-, toisin sanoen luomissuunnitelmasta, jonka mukaan kaikki tehdään. Arkkitehti ei ole rakentaja, hän on piirustaja, suunnittelija, mietiskelijä. Maailmankaikkeuden suuri arkkitehti ei ole maailman luoja, vaan maailman järki, logos, sana, immanenttinen Jumala, olemisen henki ja tajunta. Materialisti uskoo, että aineen olemuksesta vähitellen olemassaolon suuressa taistelussa kehittyy järki; uudenaikainen materialisti, monisti, ei kiellä aineen sitä olemuspuolta eli ominaisuutta, jota nimitetään tajunnaksi, mutta hän ei usko, että tajunta objektiivisena jumalallisena järkenä olisi yhtä vanha tai vanhempi kuin maailma. Vastakkainen filosofinen kanta, joka on monistinen sekin, sanoo, että itse elämä eli oleminen on se tutkimaton salaisuus, jonka kaksi olemuspuolta eli ilmennysnapaa ovat henki ja aine. Henki ja aine ovat täten rinnakkaisilmiöitä, ja henki, joka omalla tasollaan, jumaluuden helmassa, on täydellinen, kaikkitietäväinen ja kaikkivaltias, on aineeseen kytkettynä muotoja luova elämänvaisto, järki, joka taistelee eläimellisiä viettejä vastaan, valo, joka loistaa pimeydessä, jumala, joka pelastaa pahasta, vapahtaja, joka voittaa maailman. Henki vie lopulta voiton aineesta, ratsionalisoiden, spiritualisoiden sitä, mutta sen vaellus on pitkä luomiskauden kestäessä. Kun puhutaan jumalallisesta suunnitelmasta, tarkoitetaan sitä täydellisyys-ihannetta, johon henki vähitellen nostaa aineen ja josta se alusta saakka on tietoinen. Luominen on täten kyllä taistelua ja kamppailua, mutta se ei ole umpimähkäistä yritystä. Ikuisuudessa ei ole aikaa, mutta ilmennyt maailma on ajan rajoittama. Koska ikuinen elämä alati luo, ei nykyinen ilmennyt maailma ole ainoa eikä ensimmäinen. Tästä seuraa, että edellisistä elämänilmennyksistä on tulokset jälellä. Mitkä nämä tulokset ovat? Ne ovat kaikenkaltaisilla kehitystasilla olevia jumalallisia olentoja. Nämä jumalalliset olennot ovat maailman luoja, niitä työmiehiä, jotka „arkkitehdin” suunnitelman mukaan rakentavat maailman taimilavaksi, työkentäksi, kouluksi uusille jumaluuden helmassa syntyville tajuntakeskuksille, henkiolennoille. Nämä ovat syviä filosofisia kysymyksiä ja hiukan vaikeatajuisia aloittelijalle, mutta ellen erehdy, olette jonkun verran tutustunut nykyaikaisiin teosofisiin oppeihin?

– Olen kyllä hiukan seurannut teosofista liikettä.

– No niin, madame Blavatsky „Salaisessa Opissa” y.m. kirjoissaan esittää suurella taidolla näitä metafysiillisiä asioita, ja jos hänen kirjoitustensa rinnalla tutkii indialaista filosofiaa, etenkin vedaanta- ja sankhja-järjestelmiä, oppii pian ajattelemaan olemisen arvoitusta henkevällä tavalla. Sanokaa minulle nyt, kuinka määrittelisitte käsitettä „jumalallinen suunnitelma” meidän inhimilliseltä kannaltamme ja meihin nähden.

– Kai siten, että meidän elämällemme on korkeampi tarkoitus.

– Entä tämä tarkoitus?

– Sitä kai saanen määritellä teosofisella tavalla: inhimillisen ja jumalallisen täydellisyyden saavuttaminen.

– Niinpä niin, ja mitä tämä määritelmä edellyttää meitä ympäröivän maailman suhteen?

– Arvatenkin sen, että maailma, kuten sanoitte, on järjestetty kouluksi.

– Aivan oikein, ja kuka koulussa on opettajana?

– Opettajana? Tarvitaanko opettajaa? Eikö elämä itse opeta?

– Tietysti elämä itse on opettajista ensimmäinen, mutta ettekö muista, mistä ennen jo sovimme, puhuessamme vapaamuurariuden merkityksestä yhteiskunnallisen elämän suhteen? Ettekö muista huomanneemme, että varsinainen järki-opetus on kasvatuksessa välttämätön? Elämä on meidän kasvattajamme pikemmin kuin opettajamme, mutta eikö ihmiskunnan kehitys kävisi liian hitaasti, jos ei sillä olisi opettajia?

– Onhan tietysti ihmiskunnalla opettajansa. Vastaan taas teosofisella tavalla: muinaiset viisaat, uskontojen suuret perustajat ovat näitä opettajia.

– Niin, ja yleensä voisimme sanoa, että maailman suuressa taloudessa pitemmälle kehittyneet olennot luonnostaan sopivat vähemmin kehittyneiden veljiensä opettajiksi, – eivätkä ainoastaan sovi, vaan ovat. Elämän koulu on niin järjestetty, että viisaammat ja voimakkaammat auttavat heikompiaan.

– Tässä juolahtaa mieleen, mitä kerran kuulin erään poliittisen agitaattorin väittävän. Hän käytti samoja sanoja kuin tekin, mutta sanoi elämän olevan niin järjestetyn, että viisaammat ja voimakkaammat sortavat heikompiaan. Ja luonnontieteen kannalta tämä lienee tosi väite.

– Epäilemättä, mutta henkítieteen kannalta semmoiset „viisaat ja voimakkaat” eivät olekaan kehittyneempiä, vaan kuuluvat samaan olentoluokkaan kuin heidän sortamansa heikot. Kissa ja hiiri, haukka ja kana ovat kaikki eläimiä; tyranni ja orja, rikas ja köyhä, oppinut ja oppimaton kuuluvat kaikki meidän ihmiskuntaamme, jota vastoin semmoiset olennot kuin Jeesus ja Buddha, Mooses ja Zoroaster joko ovat nousseet ihmiskunnan yläpuolelle ja siten saavuttaneet kansalaisoikeuden luonnonvaltakunnassa, jota voimme nimittää vaikkapa enkelimaailmaksi, tai sitten jo kuuluvat syntymästään toiseen olentoluokkaan, esim. ihmiskuntaan, joka ei ole maapallolta kotoisin, vaan joka toisessa tähdessä on elänyt ja kehittynyt. Tällöinen ajatus ei ole outo eikä vieras sille, joka esim. on tutustunut teosofisiin oppeihin.

– Ei olekaan. Teosofia opettaa selvästi niistä suurista alkuaikaisista ihmiskunnan opettajista ja johtajista, jotka „kolmannen juurirodun” aikana muuttivat tähän maapalloon toisesta aurinkokuntamme kiertotähdessä – Venuksesta – ja ruumiistuivat ihmisten kesken.

– Niin, ja perustivat sen Salaisen Valkoisen Veljeskunnan, joka siitä lähtien ohjaa ja johtaa ihmiskunnan henkistä kasvua ja kehitystä tällä Tellus- eli Maa-nimisellä kiertotähdellä. Jos tämän ymmärrämme ja uskomme, silloin myös ymmärrämme, mistä on kotoisin se henkinen virtaus, joka kulkee kautta aikojen ja joka m.m. on ilmennyt vapaamuurariliikkeessä.

– Kuinka iloinen olenkaan kuullessani teidän puhuvan näin! Jos totta sanon, uskoin juuri tätä vapaamuurariudesta liittyessäni siihen. Katkera oli sentähden suruni, kun luulin tässä uskossani pettyneeni. Oi jospa te saisitte uskoni jälleen elpymään! Olette jo paljon hyvää tehnyt minulle opetuksillanne, olen oppinut varovaiseksi arvostelussani, mutta vielä vaellan pimeydessä.

– Toivokaamme, että päivä valkenee. Mutta älkäämme hätäilkö. Askel askeleelta tahdomme edetä. Olemmeko nyt siis yhtä mieltä siitä, että ihmiskuntamme yläpuolella sen henkisenä taustana on tämä viisaiden opettajien valkoinen veljeskunta, joka perustettiin miljoonia vuosia sitten?

– Olemme.

– Silloin jää tehtäväksemme luoda itsellemme käsitys siitä, millä tavalla nuo suuret henkiset johtajat ovat menetelleet ja yhä menettelevät auttaakseen ihmiskuntaa, tuota isoa, heidän huostaansa uskottua orpoa. Mikä on ennen kaikkea heidän päämääränsä lyhyesti sanoen?

– Jouduttaa ihmisten henkistä kehitystä.

– Niin, ja jos vielä suppeammin ilmaisemme asian, sanomme: heidän silmämääränään on tehdä ihmiset tietoisiksi ja täysi-ikäisiksi kansalaisiksi siinä hengen valtakunnassa, johon he, ihmiset, synnynnäisen oikeutensa nojalla kuuluvat. Tavallinen ihminen on tietoinen ainoastaan tässä näkyväisessä maailmassa, ja joutuu vasta kuoleman jälkeen objektiiviseen suhteeseen toisen maailman kanssa; maallisen elämänsä aikana hän kantaa hengen maailmaa tajunnassaan n.s. subjektiivisena todellisuutena. Puhun nykyajan ihmisistä, jotka meitä lähinnä liikuttavat.

– Saanko tässä tehdä pienen välikysymyksen: onko henkinen elämä sama kuin kuolemanjälkeinen elämä? Tarkoitan: elääkö ihminen henkistä elämää, jos hänen maalliselle tajunnalleen kuolemanjälkeinen elämä tulee ulkokohtaisesti havaittavaksi? Teosofia puhuu n.s. selvänäköisyydestä, klärvoajansista: onko henkinen elämä sama kuin selvänäköisyys?

– Sattuva huomautus! Kuten arvannette, vastaan kysymykseenne jyrkästi kielteisesti. Kuolemanjälkeiset tuonela-tilat ovat ohimenevää laatua. Selvänäköinen silmä voi niitä havaita, mutta ne eivät ole henkistä elämää. Henkinen elämä alkaa kuoleman jälkeen vasta silloin, kun ihminen niin sanoaksemme elää avaruudessa „paljaana sieluna”, kun hän on luopunut maallisen persoonallisuutensa maallisesta sisällöstä, kun hän on läpikäynyt sekä helvetti- ja kiirastuli- että taivastilat ja hengessään uppoutunut sisimpään, paraimpaan, kuolemattomaan itseensä. Silloin vasta hän elää henkistä elämää, mutta voi, useimmille ihmisille tämä on kuin unetonta unta tai kuin syvästä unesta heränneen ensi ihmettelyä. Tämä on kuitenkin ihmishengen taivaallinen koti, ja sentähden hänen elämäntehtävänsä on siinä tulla itsetietoiseksi. Tietysti tämän henkisen itsetajunnan vanavedessä seuraa tietoisuus niistä puoliaineellisista maailmoista eli tasoista, joissa kuolemanjälkeiset tilat vietetään.

– Henkisesti elävä ihminen tulee siis myös selvänäköiseksi?

– Tulee, joskin toisella tavalla kuin mediumit ja psykkikot, – s.o. hänen selvänäköisyytensä tunkee syvemmälle ja käsittää laajempia aloja, paitsi että hänen näkökulmansa on toinen. Mutta palatkaamme asiaan. Ihmiskunnan suurten opettajien silmämääränä on saada ihmisiä henkisesti heräämään ja kasvamaan, jotta heistä tulisi tietoisia kansalaisia näkymättömässä maailmassa. Mitä menettelytapoja heillä on ollut käytettävänään tarkoituksensa saavuttamiseksi?

– Teosofisissa kirjoissa kerrotaan, että he alussa elivät ihmisten keskellä, opettaen heitä maata viljelemään, rakentamaan kaupunkeja, harjoittamaan taiteita ja tieteitä, järjestymään yhteiskunniksi j.n.e. Myöhemmin kun he itse vetäytyivät pois näkyvistä, he silloin tällöin lähettivät jonkun Veljen keskuudestaan ihmisten ilmoille – kansoja johtamaan, lakeja laatimaan, uutta uskontoa perustamaan.

– Oikein, ja heidän jälkensä näkyvät kaikkialla nykyisissäkin sivistyksissämme. Yhä heidän käskynsä, neuvonsa ja opetuksensa ovat toiselta puolen siveellisenä ojennusnuoranamme, toiselta puolen saavuttamattomana ihanteenamme. Jos siis tarkemmin määrittelisimme heidän vaikutustaan ihmiskunnassa, sanoisimme, että he esim. uskontojen välityksellä koettavat herättää ajatteluamme, filosofista aistiamme, totuudenkaipuutamme. Tutkikaa mitä uskontoa tahansa sen alkuperäisessä muodossa, niin huomaa, että siinä opetetaan onnellisesta, autuaallisesta, jumalallisesta ja ikuisesta elämästä, johon ihminen voi päästä kulkemalla määrättyä siveellistä tietä. Synnin- ja rikoksentekeijöitä, pahoja ihmisiä ei muutta mutkitta oteta vastaan autuaitten taivaaseen; ensin heidän tulee katua, kääntyä ja tehdä parannus. Uskonnot ovat kaikkialla kiinnittäneet ihmisten huomion korkeimpiin, näkymättömiin, aatteellisiin arvoihin ja todellisuuksiin, ja niitä

saamme kiittää, ettemme ole vajonneet auttamattomaan materialismiin. Sillä vaikka on totta, että ihminen luonnostaan on uskonnollinen, että hän „loisi itselleen uskonnon, ellei hänelle semmoista ilmoitettaisi”, kuten eräs on lausunut, on myös yhtä totta, että käytännössä harvat ovat siksi henkeviä, että he vaivaisivat päätään filosofisilla kysymyksillä siihen saakka, kunnes pääsisivät tyydyttävään ratkaisuun. Jos ihmiset olisivat heitetyt oman onnensa nojaan, väsyisivät useimmat ajattelijakin puolitiehen ja neuvoisivat toisia luopumaan kokonaan turhista yrityksistä ratkaista iäti ratkaisemattomia! Sentähden täytyy silloin tällöin esiintyä tietäjiä, jotka laajemman kokemuksensa ja tietonsa valossa uskaltavat huutaa pimeydessä hapuilevalle ihmiskunnalle: „älkää lakatko etsimästä, yrittämästä, pyrkimästä. On olemassa toinen elämä, joka on rauhaa ja autuutta tähän verraten. Luopukaa pahasta, luopukaa synnistä ja itsekkyydestä, niin saavutatte sen.” Mutta jos Salaisen Veljeskunnan vaikutus olisi rajoittunut vain tällaiseen filosofiseen opetukseen, ei se olisi montakaan ihmissielua herättänyt. Sentähden sen opetus pukeutui toiseenkin muotoon. Harvat ihmiset tajuavat aatteellisia ja abstraktisia asioita sinään, mutta jos korkeitakin aatteita esitetään heille konkreettisessa muodossa, voivat he niitä hengessään sulattaa. Sentähden huomaamme veljeskunnan aina käyttäneen sitä menetelmää myös, josta Jeesus puhuu evankeliumissa, kun hän sanoo opetuslapsilleen: „teille on annettu tietää taivasten valtakunnan salaisuudet, mutta heille – kansalle – opetetaan kaikki vertauksissa”. Saduissa, kertomuksissa, vertauskuvissa, allegorioissa käännettiin kansan puoleen. Ja vertaukset tehtiin eläviksi draamallisten esitysten ja näytelmän muodossa. Muistakaa vain muinaisaikojen mysteeriä. Suurissa juhlanäytelmissä Egyptissä ja Kreikassa opetettiin syvällisiä asioita elämän ja kuoleman salaisuuksista. Ja kansanjoukot saivat asianomaisesti valmistettuina ja puhdistettuina olla niissä mukana, osaksi niitä katsomassa, osaksi niihin osaa ottaen. Nyt varmaan johtuu mieleenne yhtäläisyys vapaamuurariuden ja näiden vanhain mysteeriöiden välillä?

– Niin, sanotaanhan vapaamuurariudesta nimenomaan, että se on „moraalinen järjestelmä, esitettynä vertauskuvien ja allegoriojen muodossa”. Ja tämä pitää kerrassaan paikkansa mestariasteen kauniin Hiram-näytelmän suhteen. Todella! Vapaamuurarimysteeriötkin ovat siis aiotut enemmän kansaa varten kuin ajatteleville yksilöille, koska vertauskuvat ja allegoriat ovat suuria joukkoja varten? Ja ne tarjoavat henkistä ravintoa vähemmässä määrässä ja lapsellisemmassa muodossa kuin esim. maailmankirjallisuuden merkkiteokset, evankeliumit j.n.e.? Silloin todella tulee kysyneeksi: minkätähden niitä pidetään niin salassa?

– Mysteeriöitäkin pidettiin salassa, vaikka ne olivat monia kutsutuita varten. Mutta ymmärrän kysymyksenne. Elämme toisessa ajassa. Eikö nyt, jolloin pyhät kirjatkin ovat kaikille avoinna, ole turha esittää vertauskuvallisia näytelmiä salassa?

– Sitä minä. Tältä kannalta katsoen voisi pitää vapaamuurariutta aikansa eläneenä, nyttemmin turhana laitoksena.

– Voisi niin olla, ellei vapaamuurariudessa perintönä säilynyt vertauskuvasto olisi siksi pyhää laatua, että se suorastaan profanoituisi, jos se esitettäisiin julkisesti. Voihan tulla semmoinen aika, mutta vielä se ei ole.

– Kuinka niin? Miksi vapaamuurarimysteeriöt ovat niin pyhiä?

– Ajatelkaa, mitä ne kuvaavat.

– Ihmishengen kulkua näkymättömien maailmojen halki.

– Ei. En sitä ajattele. Ottakaa ne kokonaisuutena, yhtenä ainoana suurena asiana.

– No, eivätköhän kuvanne ylösnousemista kuolleista ikuisen elämään?

– Sitäpä juuri, ja mitä se merkitsee kiinteämmän määriteltynä?

Odotin hetken, mutta kun ystäväni jäi mietteisiinsä eikä vastannut, lisäsin hänen puolestaan:

— Vapaamuurarimysteriot kuvaavat vihkimyksen suurta ja ihmeellistä tosiasiaa. Mitä vihkimys on? Se on totuutta etsineen ihmisen vastaanotto itsetietoisena kansalaisena hengen näkymättömään taivasvaltakuntaan. Se on hänen tunnustamisensa Salaisen Veljeskunnan jäseneksi. Se on hänen astumisensa ihmiskunnan auttajien riviin. Se on hänen tunnustettu tulemisensa enkeliksi ja valkoisten veljien vertaiseksi. Se on hänen voitelunsa kuninkaalliseen ja ylipapilliseen virkaan. Hän, joka ennen oli „orja talossa”, on nyt „poika”, kuten Jeesus sanoo. Se on siis ihmishenkinen keskeisin ja juhlallinen elämäkokemus. Ja huomata: se on hänen jumalallisin, salaisin ja yksityisin kokemuksensa. Tätä merkillistä tapahtumaa, joka tietysti kerran elämien vieressä odottaa jokaista ihmishenkeä, kuvaa suuremmoisena allegorian vapaamuurariuden vihkimysjärjestelmä. Se on pyhin ja ylevin ihmistä koskevista vertauskuvista, ja että vapaamuurarijärjestö on niin kalliin allegorian vartija ja säilyttäjä, tekee järjestön arvokkaimmaksi ja kunnioitettavimmaksi inhimilliseksi liittoutumaksi. Sen vastuu on suuri!

— Tältä kannalta katsoen vapaamuurariuden vihkimysnäytelmä todella oleellisesti eroaa muunlaisista allegorioista.

— Niin, semmoinen tarkoitus on sillä mysteeriolla alkuaan ollut, jonka nykyinen vapaamuurariliike on saanut hoivatakseen. Tämä ei edellytä, että vapaamuurarit yleensä olisivat siitä tietoisia. Päinvastoin useimmat ehkä kammovat kaikkea „mystiikkaa”. He eivät ymmärrä Hiram-näytelmän ja yleensä vihkimysmenetelmän syvempää merkitystä eivätkä edes pyri ymmärtämään. Heille vapaamuurarijärjestö on paljastaan ulkonainen asia. Ja kun eivät saata kieltää sen allegorista luonnetta, tyytyvät he ajattelemaan että se opettaa moraalista vertauskuvien muodossa. Tämä on kyllä totta, mutta he unohtavat, että *moralia*-nimellä ennen tarkoitettiin juuri mysteeriä, esim. esityksiä Vapahtajan elämästä, joiden teroittama moraalinen korkeammassa merkityksessä oli mahdoton ilman vastaavaa sisäistä uudestisyntymistä. Minun unelmani on, että vapaamuurarijärjestö tai oikeammin kaikki eri vapaamuurariseurat ja -yhitykset kerran tulisivat tietoisiksi tästä heidän suuremmoisesta testamentistaan, heidän allegoriojensa ylevästä yli-inhimillisestä, salaisesta alkuperästä.

— Jos olen käsittänyt teitä oikein, on siis vapaamuurariuden vertauskuvasto, niinkuin sanotte, pyhää, muinaista, jopa iänikuista alkuperää, vaikka järjestö sinään on uusi?

— Oikein olette käsittänyt. Niitä asioita sekoitetaan liian paljon yhteen. Arvellaan, että jos voidaan historiallisesti analysoida nykyisen vapaamuurariliikkeen ja sen „tarujen” syntyä, on samalla todistettu sen ja niiden harhanomainen luonne. Kyllähän kuka tahansa ymmärtää, että vapaamuurari kielen, -nimitysten ja -vertauskuvien historiallinen alku on muurari- ja rakennusmestariammattissa ja että siis konkreettiset asiat ovat vanhempia kuin niihin kätkeytyvät symboliset merkitykset. Mutta tuskin kukaan tietää, että jo ammoisista ajoista saakka Salaisen Veljeskunnan vihityitä jäseniä, adepteja, nimitettiin operatiivisiksi eli ammattimuurareiksi, jota vastoin heidän oppilaitaan ja pyrkijöitä sanottiin spekulatiivisiksi eli aatteellisiksi muurareiksi. Uudessa Testamentissa käytetään nimitystä „mestari rakentaja”, ja vanhimmissa kirkoissa, esim. Santa Crocen katedraalissa Florencia, kuvataan Kristusta kädessään kulmamitta tai jokin muu muurarin merkki. Samoin kuka tahansa ymmärtää, ettei esim. Hiram-taru niinkään nimityksineen ole „iänikuista alkuperää” muodollisesti, mutta kysymys ei olekaan nimestä ja muodoista. Kysymys on vihkimyksen tosiasista, ja se on säilynyt vihkimysdraamassa, olkoon sitten draaman sankarina Hiram, Jacques Molay, Jeesus Natsarealainen tai kuka muu sopiva henkilö tahansa.

— Joudummeko täten siihen, että vapaamuurarinäytelmässäkkin vain vihkimystoimitus sinään on pyhää alkuperää, jota vastoin kaikki muut seremoniat ja muutomenot ovat sivuseikkoja, ihmisten keksimiä koruja ja lisäyksiä?

— Ei lähimaille niinkään. Vapaamuuraritraditsioissa on toki säilynyt paljon enemmän alkuperäisistä mysterioista. Seikkaperäinen selonteko veisi meidät aloille, joista ei ole hyvä näinkään julkisesti puhua, mutta pari esimerkkiä todellisesta perintätiedosta voin kuitenkin mainita. Muistatte omasta vastaanotostanne, että teidän piti luopua kaikista metalliesineistä ja kalleuksista voidaksenne astua temppeliin; muuten olisi koko vihkimys ollut arvoton ja uudestaan läpikäytävä. Köyhänä pyrkijänä teidän piti astua valon majaan, ja tämä tarkoitti vertauksellisesti sitä, että totuudenetsijän pitää luopua kaikesta maallisesta, mikä sitoo hänen persoonallisuutensa, jotta hän vapaana ja keskitettynä voisi lähestyä hengen valtakuntaa. Jos hän ennen aikaisesti — niinkauan kuin hänen sydämensä vielä on kiinni jossain katoovaisessa — heräisi näkymättömässä maailmassa, olisi hänen asemansa sangen onneton, melkein pätoivoton. Muistakaa esim. Glyndonin kohtaloa Bulwerin romaanissa „Zanoni”. Ja toinen esimerkki. Kun mestarimuurariksi vihittävä makaa arkussaan, ei kukaan muu pysty häntä herättämään kuin looshin mestari. Looshin muut virkailijat yrittävät parastaan mutta onnistumatta. Vasta mestarin leijonanote nostaa vihkimyskokelaan kuolleista. Tämä kuvaa selvästi muinaisaikaista suurta vihkimystä, joka kävi pänsä siten, että opetuslapsi vaivutettiin keinotekoiseen uneen eli transsiin ja kolme vuorokautta kestävä transsin aikana sieluruumiissaan liikkui näkymättömässä maailmassa vihkijän eli hierofantin johdolla; opittuaan siellä elämän ja kuoleman salaisuudet hänet herätettiin „kolmantena päivänä” ja herättäjäksi kelpasi ainoastaan hierofantti, joka oli hänet transsiin vaivuttanut. Tämäkin kohta puolestaan todistaa vapaamuuraritraditionin suuren iän, sillä suuri vihkimys voidaan nykyään Kristuksen jälkeen ottaa toisella tavalla, s.o. ilman transsia, selvässä päivätaunnassa.

— Te puhutte ihmeellisistä asioista, joista minulla ei ole aavistusta, mutta jotka siitä huolimatta tuntuvat oikeilta ja luonnollisilta.

Ystäväni vaikenä mietteisään, enkä tahtonut häntä häiritä. Hetken perästä hän jatkoi:

— Jos nyt olen käsittänyt asioita oikein, on Salaisen Veljeskunnan vaikutus alkuaan ollut yhtenäinen ja ainoastaan henkinen — ei poliittinen, ei kirkollinen. Mistä siis johtuu, että vapaamuurariudella, kuten äsken väititte, on myös poliittisesti kasvattava tehtävä?

— Se johtuu siitä, että vapaamuurariseurat samoin kuin kirkot eivät puhtaasti edusta Salaisen Veljeskunnan työtä maailmassa. Veljeskunnan vaikutus on aina henkisesti, siveellisesti, älyllisesti kasvattava, se on yhtenäinen, kuten sanoitte. Mutta ihminen itse on kahtia jaettu. Hän elää kahdessa maailmassa, sisäisessä ja ulkonaisessa. Hänen tehtävänsä ihmisenä ja henkiolentona on saattaa ulkonainen sopusointuun sisäisen kanssa siitä yksinkertaisesta syystä, että hänen oma elämänsä on sisäistä: hän on ajatteleva, tahtova ja tunteva olento ja hänen ruumiinsa on välikappale, jonka avulla hän toimien näkyväisessä maailmassa ilmaisee ajatuksensa, tunteensa ja tahtonsa. Mutta tämä pitää paikkansa vain puoleksi, sillä ihminen ei ole ainoastaan positiivinen ja aktiivinen olento, vaan myös passiivinen ja negatiivinen, joka merkitsee, että hän juuri ruumiinsa välityksellä saa vastaanottaa ajatuksia ja tunteita ja että juuri ruumis herättää hänen tahtonsa. Täten hänen elämänsä jakautuu kahtia. Hän elää sisäistä elämää, jota hän nimittää sieluelämäksi, ajatuselämäksi, ja ulkonaista, jota hän nimittää teon ja toiminnan elämäksi, ja harvoin ajatus ja toiminta, subjektiivinen ja objektiivinen elämä ovat täydessä sopusoinnussa. Kun ihminen näin ollen omalta kannaltaan arvostele kasvatusta ja kehitystä, hän näkee siinäkin kaksi puolta: sisäisen, joka koskee ajatuselämän kirkastamista ja kehittämistä, ja ulkonaisen, joka koskee toimintaelämää. Edellistä hän nimittää filosofiaksi, uskonnolliseksi maailmankatsomukseksi, uskoksi, tieteelliseksi tutkimukseksi, jälkimmäistä siveysopiksi, etiikaksi, moraaliksi. Hän myöntää niiden olevan keskenään vuorovaikutuksessa, mutta ne ovat kuitenkin hänen silmissään kaksi eri asiaa. (Ainoastaan taiteellisessa y.m. luomistyössä sulautuvat sisäinen ja ulkonainen yhdeksi elämäksi.) Pitämällä kiinni tästä dualismista sanotaan siis, että siveysoppi on oppi siitä, miten ihmisen tulee elää ja toimia ulkonaisessa maailmassa, — ja mitä silloin on politiikka? Poliitiikka on tietysti oppi siitä, miten ihmisten yhdessä on eletävä ja toimittava näkyväisessä maailmassa, miten heidän on järjestettävä yhteiskunnallinen ja valtiollinen elämänsä, — toisin sanoen: politiikka on yhteisön siveysoppia. Samalla tavalla voidaan määritellä, että filosofia j.n.e. on oppi siitä, kuinka ihmisen

tulee ajatella ja uskoa, ja esim. kirkollinen uskonto on oppi siitä, miten ihmisten tulee yhdessä ajatella ja uskoa, siis yhteisön filosofiaa. Eikä tämä ole niinkään luonnotonta, koska ihmiset yleensä eivät ole täysin yksilöityneitä olentoja, vaan sangen suuressa määrin joukkosielun orjia. Oletteko nyt selvillä tilanteesta? Jos Salainen Valkoinen Veljeskunta perustaisi kasvatuslaitoksen maan päälle, ottaisiko se lukuun tämän dualismin?

— Kuinka nyt sanoisin? Olen hieman hämilläni. Ehkä vastaatte itse puolestani.

— Ei tietenkään ottaisi. Kyseessä oleva dualismi on realistinen, mutta silti näennäinen. Se ei ole olennainen. Salainen Veljeskunta perustaa työnsä todellisuuksiin. Jos se panisi toimeen kasvatuslaitoksen eli mysteriokoulun, se ei vetoaisi ihmiseen sielullisena eikä ruumiillisena olentona, se puhuisi sille henki-ihmiselle, jonka elämä ilmenee sekä sisäisesti että ulkonaisesti, sekä ajatuksena että tekona, ja kehoittaisi sitä henki-ihmistä luomaan sopusointua ja yhtenäisyyttä kahtiajaettuun elämäänsä. Se muistuttaisi maailmaa jälleen totuuden löytämisen mahdollisuudesta, ja sen opetus olisi kahdenlaatuinen ainoastaan sen takia, että „monet ovat kutsutut, mutta harvat valitut”. Ehkä se taasen opettaisi kansaa vertauksilla ja valituista raottamalla Isis-jumalattaren huntua. Mutta seuraus tästä olisi epäilemättä tänään sama kuin se on ollut ennen. Niin pian kuin Veljeskunta vetäytyisi syrjään mysteriokoulun välittömästä johdosta, tapahtuisi vähitellen kahtiajako. Henki unohtuisi, sielu ja ruumis astuisivat etualalle. Kun yhdistävä side — kolmas — katoaa, eivät kaksi enää ole yhtä, vaan asettuvat luonnostaan vastatusten; näennäinen sopusointu aikaansaadaan vain siten, että toinen sortaa toista, toinen palvelee toista. Henki edustaa tosietoa ihmisen tehtävästä; sielu on ajatuselämän kasvattamista henkisen tiedon valossa, ruumis toimintaelämän. Kun tosi tieto katoaa tai unohtuu, jää toiselta puolen ajatuselämän, toiselta puolen ruumiillisen toiminnan kasvattaminen häilymään ilmassa. Syntyy filosofia ja uskonto, syntyy siveysoppi ja politiikka. Eletään traditsioneilla ja ihmisten elämä jakautuu kahtia: uskonnolliseen ja valtiolliseen. Sanalla „uskonnollinen” tarkoitan tässä kaikkea sisäistä kulttuurielämää yleensä, sanalla „valtiollinen” kaikkea ulkonaista elämää koskevaa siveysoppia. Mysteriokoulun alkuperäisestä yhtenäisestä inspiratsioonista syntyy täten kaksi laitosta. Vertauskuvastosta, jonka tarkoitus oli herättää ajatusta, muodostuu moraalijärjestelmä, koska vertauksen siveellinen muoto ensiksi pistää silmään. Sisäisestä opetuksesta, jonka tarkoituksena oli herättää tahdonelämä objektiiviseen toimintaan, muodostuu filosofis-uskonnollinen maailmankatsomus, koska tuon opetuksen vaikeatajuinen muoto panee ajatuksen liikkeelle. Valtio, joka on ruumiillisen yhteiselämän symboli, ottaa huostaansa siveellisen opetuksen, ja kirkko, joka laitoksena symbolisoi sielullista yhteiselämää, tulee filosofisen opetuksen vartijaksi ja huoltajaksi. Tietysti kirkko puhuu moraalistakin, mutta tämä on vain suun puhetta, tilanteen koristelemista; kirkko tietää hyvinkin, ettei sillä ole lopullista sananvaltaa siveellisissä kysymyksissä, ja sentähden se aina alistuu nöyrästi palvelemaan valtiota. Mutta missä suhteessa on näihin laitoksiin vapaamuurarius?

— Sitä minä tässä juuri itseltäni kysyin?

— Sen probleemin helposti ratkaisee. Muistakaa: vapaamuurarius säilyttää traditsionina eräänlaisen vertauskuvaston, jonka alkuperäinen tarkoitus oli herättää totuutta etsivää ajatusta, mutta joka pinnalta katsoen varmasti oli moraalijärjestelmä. Vapaamuurarius joutui täten valtiolliseen eikä kirkolliseen luokkaan, mikäli siltä puuttui yhteys Salaisen Veljeskunnan kanssa. Koska vapaamuurarius y.m. samanlaiset järjestöt ennen sitä olivat salaisia järjestöjä, saattoi niillä olla suhde Salaiseen Veljeskuntaan. Siinä määrin ne silloin olivat mysteriokouluja ja Veljeskunnan johtamia kasvatuslaitoksia. Mutta kun yhteys katkesi, tuli niistä moraalialia opettavia järjestöjä, jotka oman luonteensa nojalla muodostuivat yhteissiveellisyyden eli valtiollisen elämän salaisiksi oppilaitoksiksi.

— Luulen käsittäväni, jos kohta järkeni välistä vähän ontuen seuraa sanojanne.

— Kyllä asiat vielä selvenevät, jos luomme katsauksen vapaamuurariuden historiaan ja hetkisen puhumme sen tulevaisuudenmahdollisuuksista.

IV. VAPAAMUURARIUDEN SIELU

— Muuan seikka on jäänyt minulle puolihämäräksi, sanoi ystäväni. — Keskustelussamme on käynyt selväksi, että on tehtävä ero vapaamuurariuden niinsanoakseni henkisen ja ruumiillisen syntyperän välillä. Ruumiillisesti, muodollisesti vapaamuurarius on periytynyt keskiaikaisista muurari- ja rakennusmestariiliitoista, sen teknillinen kieli, sen vertauskuvat, sen koristeet ovat näistä ammattiseuroista kotoisin. Vapaamuurariuden henkinen alkuperä taas on Salaisen Veljeskunnan mysteριοissa; sen sisäiset traditsionit polveutuvat muinaisaikaisista mysteριοkouluista. Mikä on näiden kahden virtauksen yhdistävä lanka? Syntyikö vapaamuurarius v. 1717 sillä tavalla, että jokin Salaisen Veljeskunnan lähetti, tuoden mukanaan viisautta näkymättömästä maailmasta, omaksui ammattimuurariuden ulkonaisen muodon, sen „vanhan leilin” kaataakseen siihen tiedon viiniään?

— Tuskin, ei ainakaan välittömästi. Mainitseminne kahteen virtaukseen tulee meidän liittää kolmas, josta tulee niitä yhdistävä side, kolmas syntyperä, jota voimme nimittää sielulliseksi. Tämä sielullinen alkuperä on vapaamuurariliikkeen polveutuminen keskiajan salaisista aatteellisista seuroista. Luulisi tämän olevan verrattain helposti todistettavissa historiallisesti, mutta niin ei ole asianlaita, ja syy lienee siinä, että salaisista seuroista on yleensä vaillinaisia tietoja, koska niiden asia- ja pöytäkirjoja on pidetty tarkasti salassa ja välistä hävitetty, välistä kadotettu. Oikeastaan voimme vain viitata näiden seurojen tunnettuun olemassaoloon, kukin ajallaan, sekä niiden seremonioihin ja traditsioneihin, mikäli niitä tunnetaan. Tällaisia seuroja ja liittoutumia olivat vanhalla ja keskiajalla m.m. seuraavat: gnostikot, manikealaiset, natsareenit, kathaarit, albigensit, temppeliherrat y.m. ritaristot, kabbalistit, alkemistit, rosenkreutsiläiset. Näiden seurojen ja järjestöjen välityksellä periytyi vapaamuurariuden sielullinen sisältö muinaisajan mysteριοista ja oraakkeleista. Niinpä on esim. valon käyttö seremonioissa selvästi manikealaista — ja siten välillisesti muinaispersialaista — alkuperää, kun taas miekanpito on temppeliritarien — ja siis välillisesti muhamettilaisten — perintöä, ja puhe salaisesta tiedosta, kadonneesta sanasta j.n.e. on rosenkreutsiläisten — ja siten yleensä itämaalaisten salakoulujen — vaikutusta. Huomattavimmat olivat temppeliritarit ja rosenkreutsiläiset, sillä heidän keskuudessaan oli todella olemassa vanhaa mystillistä tietoa. Kummallista on kuitenkin, että vapaamuurarit niin vähässä määrässä ovat osanneet käyttää näitä perintöjä hyväkseen. Mikä teidän mielestänne on varsinainen ja silmiinpistävä ero vapaamuurarijärjestön ja lähinnä edellisten vuosisatojen salaisten yhtymäin välillä?

— Huomattavin ero minun ymmärtääkseni on se että vapaamuurariliikkeen edeltäjät pysyivät tuntemattomina ja pieninä seuroina, jota vastoin vapaamuurariliike heti alkoi levitä ja voittaa jalansijaa joka maassa ja tätä nykyä todella on mahtava liike tuhansine loosheineen ja miljoonine jäsenineen.

— Juuri niin, ja ettekö ole tullut ajatelleeksi, että tämä merkillinen laajeneminen ulospäin on täytynyt tapahtua toisen suunnan eli korkeuden ja syvyyden kustannuksella?

— Todella. Tuo tuntuu luonnolliselta.

— Niin, minä en osaa ajatella vapaamuurariuden „syntymistä” v. 1717 muistamatta toista historiallista tapahtumaa, joka vastasi tätä uskonnollisessa leirissä. Tarkoitan Konstantinus Suuren kokoonkutsunmaa kirkolliskokousta v. 325, jolloin kristinusko korotettiin valtion uskonnoksi Rooman keisarikunnassa. Se oli kirkon varsinainen synty, josta alkoi kirkon ja valtion kohtalokas liitto. Kirkko tietysti myöhemmin pyrki

maalliseen ylivaltaan, mutta epäonnistui, ja on saanut tyytyä näyttelemään heikomman osaa ulkonaisten olosuhteiden järjestämisessä.

- Millä tavalla vapaamuurariliikkeen synty on mielestänne analoginen ilmiö?

- Ennen vuotta 325 oli kristinusko vainottu ja salassapidettävä. Vuonna 325 se astui julkisuuteen. Samalla tavalla salaiset seurast astuivat julkisuuteen vapaamuurariliikkeen perustamisessa v. 1717. Niin, tietysti vapaamuurarit alusta lähtien pysyivät suljettuna seurana, mutta heidän ei tarvinnut salata veljeskuntansa olemassaoloa. He voittivat heti kannatusta ylhäisissä piireissä, saivat ruhtinaita ja kuninkaita jäsenikseen ja suojelijoihinsa ja tulivat täten laillisesti tunnustetuksi liikkeeksi. Tietysti oli hallituksia, jotka eivät heitä hyväksyneet, mutta ne olivat poikkeuksia säännöstä, sillä liike levisi kuten tiedämme miltei kulovalkean nopeudella Euroopan maihin ja Amerikkaan. Voimme täten sanoa liikkeen menestyksen perustuneen siihen, että se oli tehnyt liiton valtion kanssa kuten kirkko muinoin. Mutta jos kirkko olennaisesti edustaa toista linjaa, toista elämää, toista maailmaa kuin valtio, kulkee taas vapaamuurarius lähinnä valtion suuntaa ja herätti luonnollisesti kirkossa katkeruutta ja vihaa. Jo vuonna 1738 julkaisi paavi Clemens XII ensimmäisen bullan vapaamuurariutta vastaan, ja katolilainen kirkko on tähän päivään saakka pysynyt vapaamuurariliikkeen ankarana vihamiehenä ja sitkeänä vastustajana. Siitä huolimatta vapaamuurariliike on menestynyt samasta syystä kuin kirkko: valtion kanssa solmeamansa liiton nojalla.

- Ja samalla se kadotti jotakin?

- Niin, se kadotti tiedon, jonka vartijaksi se oli asetettu.

- Selittäkää tarkemmin.

- Lienen jo ennen sanonut, että varsinainen vapaamuurarius käsittää kolme ensimmäistä n.s. symbolista astetta. Nämä n.s. siniset eli Johannes-looshit muodostavat alkuperäisen ja olennaisen vapaamuurariuden. N.s. korkeammat asteet ovat myöhempiä lisäyksiä, joista kohta tahdon puhua. Kolmeen ensimmäiseen asteeseen – tai vaikkapa ne yhdistettäisiin yhdeksi tai kahdeksi asteeksi – sisältyy vihkimyksen koko draama. Ne ovat täten täydellisesti yleisinhimillisiä ja kansainvälisiä, riippumattomat roduista, uskonnoista, yhteiskunta-asetasta j.n.e. Jos niissä palvottaisiin erikoisen uskonnon jumalaa, eivät ne olisi avoinna minkä tahansa uskonnon tunnustajille. Mutta kun niissä vain on kysymys ihmishengen noususta tietämättömyyden pimeydestä tiedon valoon, edustavat ne sinään ihmisyyden uskontoa, tekojen eikä huulten tunnustusta, ja julistivat sitä kaikkien ihmisten veljeyttä, joka ei katso niihin muotoihin, jotka eroittavat ihmisiä toisistaan; vapaamuurariksi voi täten liittyä buddhalainen yhtä hyvin kuin kristitty, juutalainen samalla oikeudella kuin muhamettilainen. Lontoossa v. 1723 painetuissa peruslaissa (*The Constitutions of the Free-Masons*) sanotaan „vanhojen velvollisuuksien” vaativan muurarilta Jumalaan ja uskontoon nähden seuraavaa: „Muurari on muurarina velvollinen noudattamaan siveyslakia; ja jos hän oikein ymmärtää taitonsa, ei hän ole tyhmä jumalankieltäjä eikä uskonnoton pilkkaaja. Mutta kun eri maitten muurarit vanhoina aikoina olivat pakotetut tunnustamaan maassaan tai kansassaan vallitsevaa uskontoa, pidämme tänään parempana, että heitä velvoitetaan vain siihen uskontoon, jossa kaikki ihmiset ovat yhtä mieltä, ja muuten jokaiselle jätetään hänen omat vakaumuksensa. Toisin sanoen: heidän tulee olla hyviä ja luotettavia ihmisiä, kunniallisia ja kunnon ihmisiä, kuinka erilaisia heidän nimityksensä tai uskonkäsitteensä lienevätkin. Tällä tavalla muurarius tulee sovinnollisuuden työssijaksi ja keinoksi liittää uskollisella ystävyydellä toisiinsa ihmisiä, jotka muuten olisivat pysyneet toisilleen jatkuvasti vieraina.” Vuonna 1736 Lontoossa painettu „Vapaamuurariuden taskutoveri” (*Freemason's Pocket Companion*) sanoo m. m. muurarivelvollisuuksista: „Maailmankaikkeuden suuri arkkitehti on korkein mestarimme ja hänen meille antama pettämätön sääntö on se ojennusnuora, jonka mukaan työskentelemme. Uskonnollisia kiistoja ei koskaan suvaita looshissa; sillä muurareina me seuraamme ainoastaan yleismaailmallista uskontoa eli luonnon uskontoa. Tämä on se iskos, joka yhdistää periaatteiltaan mitä erilaisimpia ihmisiä pyhitettyyn liittoon ja lähentelee toisiaan niitä, jotka elivät etäällä toisistaan. On olemassa kolme yleistä päävelvollisuutta,

joita muurarien aina tulisi teroittaa mieleensä, nim. Jumalaa kohtaan, lähimäistä kohtaan ja itseämme kohtaan. *Jumalaa kohtaan*, niin ettemme koskaan lausu hänen nimeänsä muuten kuin sillä kunnioittavalla nöyryydellä, jota luodun tulee osoittaa luojaalleen, ja että aina katsomme häneen kuin korkeimpaan hyvään, josta iloitamme olemme maailmaan tulleet; ja tähän suuntaan tulee meidän arvioida kaikkia pyrkimyksiämme. *Lähimäistämme kohtaan*, niin että toimimme kulmamitan mukaan, s.o. käyttäydymme heitä kohtaan, niin kuin toivomme, että meille tapahtuisi. *Itseämme kohtaan*, niin että vältämme kaikkea kohtuuttomuutta ja irstautta, joka tekisi meidät kykenemättömiksi edistämään tehtäväämme tai saisi meidät sopimattomalla käytöksellä halventamaan kunnioitettavaa taitoamme, ja niin että aina pysyttelemme sopivien rajojen sisällä, vapaina kaikesta saastutuksesta.” Tällainen oli vapaamuurariuden alkuperäinen siveellinen kanta.

– Mutta siinä ei ole ymmärtääkseni mitään pahaa. En huomaa siinä mitään tiedon puutetta. Vanhoissa vapaamuurarikonstitutsioneissa vallitsee nähtävästi sama suvaitsevaisuuden periaate kuin meidän aikamme teosofisessa liikkeessä.

– Niinpä niin. Nuo konstitutsiot muodostavat oivallisen perustan, jolle todella olisi voitu rakentaa tiedon temppeli.

– Mutta niin ei käynyt?

– Niin ei käynyt siitä yksinkertaisesta syystä, että niistä ei pidetty kiinni. Sängen pian asetuttiin Englannissa kristilliselle pohjalle, tunnustettiin kolmiyhteinen Jumala, pyhä kirkko j.n.e. Kun muurarius levisi mannermaalle, Ranskaan, Saksaan, Venäjälle, Tanskaan, Ruotsiin, oli se jo kehittynyt seremonialliseksi ja allegooriseksi yritykseksi levittää todellisempaa kristillistä uskoa ja siveyttä, kuin mihin kirkot pystyivät. Mutta kun viime vuosisadalla Ranskan Grand Orient oli huomaavinaan, että oltiin poikettu alkuperäisestä suvaitsevaisuudesta, astui se askeleen toiseen äärimmäisyyteen pyyhkiessään v. 1877 perussäännöistään kokonaan pois kaiken puheen Jumalasta ja sielun kuolemattomuudesta ja leimaten itsensä täten pikemmin ateistiseksi seuraksi.

– Todella ei siis oltu paljon edistytty kahden vuosisadan aikana!

– Kunpa edes oltaisi pysytty uskollisina alkuperäiselle ohjelmalle!

– Vaan mistä tämä hämmennys?

– Niin, missä oli taantumuksen salainen syy? Niin ikävältä kuin tämä tuntuukin, täytyy minun lausua vakaumuksenani, että syy oli etsittävä n.s. korkeammista asteista.

– Korkeammista asteista? Niistä, joiden piti edustaa vapaamuurariuden salaista tietoa, joiden hallussa piti olla vapaamuurariuden kadonnut sana?

– Niin. Korkeammista asteista tärkeimmät ovat Ruusu-Risti-aste (18°) ja Tempeliritari- (Ritari Kadosh-)aste (30°). Nyt tiedämme, että vanhoilla rosenkreutsiläisillä ja keskiajan tempeliritareilla oli hallussaan salaista tietoa, jota he alkuaan olivat itämailla saavuttaneet. Korkeampien asteiden välityksellä olisi siis tätä länsimailla löytyvää viisautta ja salatiedettä voinut virrata vapaamuurariuteen, jos nuo korkeammat asteet olisivat joutuneet pysyvään yhteyteen länsimaalaisten tietäjien kanssa; sillä huomattava: todellisia temppeli- ja ruusu-risti-ritareita on kyllä ollut olemassa ja on yhä tänä päivänä. Sen sijaan korkeammat muurariasteet joutuivat tekemisiin ainoastaan tempeliherrain ja rosenkreutsiläisten vaillinaisten traditsioiden kanssa, — siis kuoren, eikä elävän ytimen kanssa. Poikkeuksen tästä muodostavat tietysti jotkut yksilöt, jotkut korkeammanasteiset vapaamuurarit, jotka löysivät todellisia ritareita, adepteja.

Mutta ei yhdestäkään punaisesta tai mustasta vapaamuurarilooshista voida sanoa, että se olisi pitänyt hallussaan salaista tietoa ja siten edustanut Valkoista Veljeskuntaa.

– Mutta miksi se seikka, että vapaamuurariuden korkeammat asteet joutuivat tekemisiin ainoastaan salaisten traditsioiden eikä tietäjien kanssa, – miksi se oli niin tuhoa tuottava, että se sai aikaan taantumuksen varsinaisessakin vapaamuurariudessa?

– Ensinnäkin sentähden, että se esti todellisia tietäjiä, todellisia Ruusu-Ristin „vanhempia veljiä”, todellisia temppeliritareita työskentelemästä vapaamuurariloosheissa.

– Kuinka niin?

– Tämän ymmärrämme, jos tiedämme, millä tavalla korkeammat asteet syntyivät. Vapaamuurariuden historiassa 1700-luvulla esiintyy lukuisia ja kirjavia joukko henkilöitä monenlaisine ohjelmineen ja astejärjestelmineen. Chevalier A. M. Ramsay (1681-1743) on vapaamuurarien silmissä syyttä näytellyt skottilaisen korkea-astejärjestelmän perustajan osaa, sillä tarkemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että hän piti kolme vertauskuvallista astetta varsinaisena ja täydellisenä muurariutena. Sitä vastoin parooni J. G. von Hund todistetiikin pani alulle alussa suurta menestystä saavuttaneen, ankaralle tottelevaisuudelle perustetun järjestelmän (*System der strikten Observanz*), jonka hän väitti saaneensa temppeliherroilta vihkimyksessään Parisissa v. 1742. Suurin osa näistä korkea-astejärjestelmistä aiheutuivat kuitenkin niistä monenlaisista kirjasista ja lentolehdistä, jotka ilmestyivät painosta usein ilman tekijänimeä. Tämä johtaakin meidät asiain perille. Muistakaamme, että katolilainen kirkko oli kääntänyt huomionsa vapaamuurariuteen, ja että paavi v. 1738 oli lausunut anateemansa sen yli. Kun nyt pidämme mielessä, että korkeammista asteista ruvettiin puhumaan vasta mainitun vuoden jälkeen, ei ole etsimällä etsitty ajatus, että näiden kahden tosiseikan välillä saattoi olla kulissien takainen yhteys. Toimihan roomalaiskatolilaisen kirkon helmassa salainen järjestö, joka asteihin jaettuna kehitti jäsenissään yhä kasvavia kykyjä ja psykologisia voimia ja joka oli vannoutunut kaikkiin keinoin palvelevansa Rooman kirkon ja paavin etua. Tämä järjestö oli kuuluisa ja kuitenkin niin vähän tunnettu jesuiittaseura, joka aina tarttui salakavaliin ja pimeihin aseihinsa, silloin kun kirkon julkiset toimenpiteet eivät tepsineet. Jesuiitoissa on sentähden etsittävä salainen syy vapaamuurariliikkeenkin taantumiseen, ja J. G. Findel koettaa Vapaamuurariuden historiassaan todistaa, että niin oli asian laita. Onhan muuten tunnettu seikka, että vapaaherra Hund oli saanut luullun temppeliritarivihkimyksensä juuri jesuiitoilta.

– Tuohan on suoraan sanoen kauheata. Korkeammat vapaamuurariasteet ovat täten kerrassaan vailla merkitystä. Kuitenkin olen kuullut puhuttavan historiallisista asiakirjoista, jotka todistavat, että esim. temppeliasteet suoraan polveutuvat siitä ritaristosta, joka fyysillisesti hävitettiin v. 1313, jolloin viimeinen suurmestari Jacques de Molay poltettiin roviolla.

– Asiakirjat ovat väärennetyjä. N.s. „siirtokirja” esim., vanha pergamentti, jonka nojalla Molay olisi siirtänyt suurmestariviran Johannes Larmeniukselle, ilmestyi ensi kerran näyttämölle Parisissa 1804 ja on ilmeinen väärennys. Tukholmassa säilytetty toinen dokumentti, jonka mukaan Molay olisi luovuttanut suurmestariviran veljenpojalleen, kreivi Beaujeu'lle, on nähtävästi myös väärennys: siinä sanotaan, että Molay haudattiin maaliskuun 11 p:nä 1313, kun taas historiasta tiedämme, että hän kuoli vasta maaliskuun 18 p:nä 1313.

– Ohhoh, tämä on todella surullista. Korkeampien asteiden syntyhistoria on enemmän kuin epäilyttävä. Mutta jos kaikki perustuu petokselle, miksikä tekin olette puhunut korkeampien asteitten kadonneesta sanasta ja salaisesta tiedosta?

– Olen puhunut niistä asioista mahdollisuuksina. Mutta muuten asialla on toinenkin puoli. Korkeampien asteiden synty oli välttämätön, sentähden ettei käsitetty eikä noudatettu vapaamuurariuden alkuperäistä ohjelmaa.

– Kuinka petos koskaan voi olla välttämätön?

– Ei petos ole välttämätön, mutta se tulee mahdolliseksi, kun tietoa puuttuu siellä, missä sitä pitäisi olla.

– Selittäkää.

– Jos vapaamuurarit olisivat uskollisesti pitäneet kiinni alkuperäisen ohjelman inspiratsioneista ja kasvattaneet itseään sen veljellisessä ja suvaitsevassa vaikka silti hartaassa ja uskonnollisessa hengessä, olisivat he pian löytäneet tai olisi heille voitu ilmoittaa, että ihmisten ja uskontojen yhdenvertaisuus ja veljeys riippui siitä kosmillis-mystillisestä Kristuksesta, Logoksesta, Sanasta, jossa kaikki ovat yhtä ja jota vapaamuurariudessa nimitetään maailmankaikkeuden suureksi arkkitehdiksi. Nähkääs: ei sovi jättää Kristus laskusta pois. Jos hänet ajetaan ovesta ulos, palaa hän harhapukuisena akkunan kautta. Uskontojen yhdenvertaisuus voidaan helposti käsittää väärin: luullaan, että ne ovat syntyneet ihmisten tietämättömyydestä; tai jos uskotaan, että viisaat ovat niitä ilmoittaneet, ei uskota näiden viisaiden salaiseen veljeskuntaan eikä huomata, että he ovat yhtä Kristuksessa. Samoin ihmisten veljeyttä käsitetään väärin, kun luullaan, että se perustuu luonnolliseen, ruumiilliseen yhtäläisyyteen, eikä ymmärretä, että ihmiset ovat veljiä, sentähden että ovat henkisesti yhtä Kristuksessa. Mutta tietämättömyys aina kostaa itsensä. Kun emme tiedä tai emme tahdo uskoa kosmilliseen ja mystilliseen Sanaan, tulee luoksemme kirkon keksimä „lunastava” ja „sovittava” vapahtaja-personallisuus. Tämä on salainen psykologinen syy, miksi vapaamuurarit joutuivat jesuiitta-inspiratsioonin uhreiksi. Kuuluihan jo ensimmäisinä vuosikymmeninä v:n 1717 jälkeen valituksia siitä, että vapaamuurarit eivät eläneet siveellisten ohjeittensa ja periaatteittensa mukaisesti, ja että siis oli keksittävä keinoja liikkeen puhdistamiseksi. Jesuiittain vaikutus ei tietenkään ole ymmärrettävä huonoksi siinä merkityksessä, että se olisi siveellisesti turmellut vapaamuurareita. Päinvastoin. Siveellisesti korkeammat asteet aikaansaivat paljonkin hyvää. Paroni von Hundin järjestelmä esim. oli oivallinen kasvatuskeino. Jesuiittain tuhoisa vaikutus näkyy aina vain totuuden älyämisen ja tietämisen alalla: totuus himmenee ja katoaa näkyvistä.

– Merkillistä: jos kiellämme todellisen yleismaailmallisen Kristuksen, on kirkko heti kintereillämme oman ahtaamman Kristuksensa kanssa! Uskovaisen mielestä tämä on rohkeaa ja pilkkaavaa puhetta, lisäksi ystäväni naurahtaa.

– Uskovaisella onkin uskonsa ja me toiset saamme tyytyä tietoon. Mutta mene ja puhu tiedosta uskovaiselle. Nyt ymmärrätte, miksi todellisilla tietäjillä oli vaikeata työskennellä vapaamuurariloosheissa.

– Tehtiinkö yrityksiä?

– Tehtiin kyllä parin rosenkreutsiläisen y.m. salaseuran puolelta. Ja Salaisen Veljeskunnan toimesta lähetettiin Eurooppaan sanansaattaja todistamaan korkeamman tiedon ja salaisten voimien olemassaolosta. Tämä oli itävaltalainen lääkäri, tohtori F. A. Mesmer, eläimellisen magnetismin (sittemmin hypnotismiksi ja suggestioniksi nimitetyn) salaperäisen kyvyn keksijä. Hän oli Luksor-veljeskunnan, *Fratres Lucis*-nimisen järjestön ja vapaamuurariseuran jäsen, ja v. 1783 hän Parisissa perusti „Yleisen Harmonian Järjestön”, jonka jäseneksi vihkiminen tapahtui juhlallisesti vapaamuurariseremonioiden tapaan ja joka harrasti ihmisten ruumiillista ja siveellistä uudestisyntymistä. Mesmerin avuksi lähetettiin myös Salaisen Veljeskunnan puolesta kuuluisa kreivi Cagliostro, joka kääntyi välittömämmin vapaamuurarilooshien puoleen, mutta ei pysynyt okkultiselle tehtävälleen loppuun saakka uskollisena, vaan lankesi, kuten H. P. Blavatsky hänestä sanoo. Kolmas Salaisen Veljeskunnan edustaja Europassa oli salaperäinen kreivi de Saint-Germain, joka

enemmän valvoi tapahtumain kehitystä kuin otti niihin osaa, mutta kuitenkin siellä täällä esiintyi jossain vapaamuurarilooshissa ja antoi joillekuille yksilöille yksityistä opetusta.

- Kummallista, että jälkimaailma leimasi kaikki nuo kolme henkilöä petkuttajiksi ja seikkailijoiksi.

- Sehän on aina profeettain kohtalo. Mesmerin maine on sentään jo puhdistettu. Hänen työnsä on tunnustettu. Eivät tiedemiehetkään enää sano häntä seikkailijaksi. Olihan hän mitä paraimmilla arvosanoilla voittanut lääketieteen tohtorin arvonsa Wienissä, ja mitä hänen keksintöönsä tulee, on ainakin toinen puoli siitä (n.s. suggestionivoima) havaittu tieteelliseksi tosiasiaksi, ja kyllä magneetista fluidumiakin koskeva puoli ennen pitkää tunnustetaan oikeaksi. Cagliostro ja Saint-Germainin kunnia ei ole vielä lopullisesti palautettu. Cagliostroa ovat alusta saakka hänen vihamiehensä sekoittaneet Giuseppe Balsamoon, mutta eräät viimeaikaiset historialliset tutkimukset osoittavat, että ne olivat eri henkilöitä. Saint-Germainista on lausuttu paljon epäedullisia arvosteluja, mutta Gustave Bord'in historiallinen tutkimus *La Franc-Maçonnerie en France des origines à 1815*, ilmestynyt Parisissa 1908, omistaa hänelle 20 sivua sympaattisessa sävyssä ja torjuen väärät syytökset pitää häntä vain maailmanviisaana ja leikkisänä miehenä, joka antoi ihmisten uskoa hullutuksiakin hänestä, koska se heitä niin suuresti huvitti. Onhan tämä jo askel parempaan päin!

- Viittasitte äsken siihen, että todellisten „vanhempien veljien” ja tietäjien vaikeus esiintyä vapaamuurariloosheissa ei ollut ainoa tuhoisa seuraus siitä, että korkeammat asteet joutuivat tekemisiin vain hengettömän traditsionein kanssa ja että elävä mystillinen Kristus kiellettiin?

- Ei ollut ainoa. Kristuksen kieltämisestä aiheutui toinenkin vaara: politiikka.

- Poliitiikka?

- Niin, vapaamuurarilooshien sekaantuminen päiväpolitiikkaan. Tämä tapahtui 1700-luvun keskivaiheilla, kun Chevalier Ramsayn oppilasta Karl Edvard Stuartia, joka kuningas Jaakko II:n poikana tavoitteli Skotlannin ja Englannin kruunua, ruvettiin pitämään vapaamuurarein päänä ja (Ranskassa keksityn) „skottilaisen riituksen” suurmestarina, ja monta looshia lupautui tukemaan häntä hänen kuningasunelmissaan. (Historiasta tiedämme, että prinssin ei onnistunut voittaa takaisin isäinsä valtakuntaa.) Tämä oli kuitenkin pientä verrattuna siihen seikkailuun, mihin vapaamuurarit saman vuosisadan viime neljänneksellä heittäytyivät. Loosheja oli siihen aikaan Ranskassa 700 – siis enemmän kuin mitä on tänäpäivänä – ja niiden vaikutusvalta sekä yleiseen mielipiteeseen että asioiden kulkuun oli luonnollisesti suuri; olivathan vapaamuurariuden „valon” saavuttaneet melkein kaikki huomatuimmat henkilöt Ranskassa. Loosheista lähti ulos maailmalle tunnuslause „veljeys, vapaus, tasa-arvoisuus”, looshit antoivat sekä siveellisen että taloudellisen tukensa valistusfilosofeille ja ensyklopedisteille, jotka kaikki järjestään olivat niiden jäseniä. Vapaamuurarilooshit täten valmistsivat, suunnittelivat ja aikaansaivat Ranskan suuren vallankumouksen; seuraavat sanat lausuttuinkin eräässä puheessa parisilaisessa looshissa „Parfaite Union” heinäkuun 23 p:nä 1789 Bastiljin valloituksen johdosta: „Meidän temppeleistämme sinkoilivat ensimmäiset kipinät sen pyhän tulen, joka tuulen nopeudella leviten idästä länteen, pohjoisesta etelään sytytti liekkiin kaikkien kansalaisten sydämet.” Vallankumous kävi vapaamuurareille kuitenkin ylivoimaiseksi, ja he, jotka ensi innostuksessa mestauttivat toisia, saivat lopulta itsekin nousta mestauslavalle. Seitsemästä sadasta looshista v. 1789 ei ollut vuonna 1794 jälellä kuin kaksitoista. Ei ole aivan tuulesta temmattu väite, että vallankumouksessa vapaamuurarit toimeenpanivat temppeliherrojen jälkeensä jättämän testamentin, he kun pitivät itseään näiden ritarien perillisinä; on vain lisättävä, että he käsittivät testamentin väärin. Temppeliritariston salainen unelma oli Eurooppa, vapaa paavien henkisestä ja keisarein maallisesta tyranniasta: Eurooppa, jossa kansat elivät veljesliitossa tasavaltalaisine hallituksineen ja jossa kaikki yksilöt nauttivat täydellistä omantunnon vapautta. Mutta vapaamuurarit liittivät tähän koston ajatuksen: Molayn kuolema ja ritariston väkivaltainen lakkauttaminen oli kostettava Ranskan kuningashuoneelle ja Rooman paaville, ja he erehtyivät luulemaan, että suurenmoinen unelma Euroopan Yhdysvalloista oli välittömästi aikaansaattavissa tulen ja miekan avulla. On niitä, jotka väittävät, että vapaamuurarein poliittiset haaveilut

ovat jatkuneet näihin päiviin saakka, ja että varsinkin englantilaiset looshit – ja niiden vaikutuksesta tietämättään monet mannermaan looshit – ovat pitkin matkaa suunnitelleet ja salaisesti työskennelleet Englannin poliittisen yliherruuden ja maailmanvallan puolesta. Karl Heise on julkaissut salaisen kartan, joka ainakin jo vuonna 1888 oli tunnettu eräissä englantilaisissa vapaamuurariipiireissä. Tässä kartassa on Europan valtakuntien uudet rajat merkitty jokseenkin tarkasti semmoisiksi, jommoisiksi ne nyt maailman sodan jälkeen ovat muodostuneet. Vaikkemme uskoisi kaikkiin syytöksiin, joita vastustajien taholta tuodaan esille vapaamuurariliikettä vastaan, on meidän kuitenkin tunnustettava, että liike silmännähtävästi usein on antanut siveellistä tukea päiväpolitiikan vehkeilyille ja että sen suurpoliittiset unelmat Europan onnellisesta tulevaisuudesta silloin tällöin ja siellä täällä ovat saaneet liiaksi „isänmaallisen” ja kansallisen leiman. Psykologisen syyn tähän tunnemme.

– Te sanoitte sen äsken olevan mystillisen Kristuksen kieltämisessä. Ehkä selitätte vielä kantaanne?

– Kun ihminen on tullut tietoiseksi mystillisestä Kristuksesta itsessään ja ymmärtänyt, että se on sama kuin kosmellinen Logos eli maailmanjärki, silloin hän tietää, millä tavalla henkinen elämä, s.o. yksilöiden ja kansojen onni, taivasten valtakunta toteutuu maan päällä; hän tietää, että se voi toteutua ainoastaan samojen periaatteiden ja lakien mukaan, joiden puitteissa „Jumalan tahto tapahtuu taivaissa”, s.o. totuuden ja rakkauden oman sisäisen voiman avulla, siis valistuksen, kasvatuksen, älyllisen ja siveellisen kehityksen ja itsekasvatuksen kautta, mutta ei koskaan väkivaltaisain keinoin, ei koskaan murhalla ja poltolla. Sortajat eivät tule lopullisesti voittamaan, vaan rauhantekijät ja „lempeät tulevat perimään maan”. Tämän tietää ihminen, joka on joutunut Kristuksen kanssa kosketukseen. Mutta kuinka se, joka unohtaa yleisen veljeyden ensimmäiset ehdot, suvaitsevaisuuden, puolueettomuuden, oikeuden kaikkia kohtaan, – kuinka hän voisi joutua kosketukseen maailmankaikkeuden joka atoomissa elävän kosmellisen järjen ja armahtavaisuuden, Kristuksen eli Logoksen kanssa?

– Sanoissanne on perää, sen oivallan. Ymmärrän myös paremmin nyt, kuinka vaikeata oli Salaisen Veljeskunnan lähettiläiden vaikuttaa aikalaisiinsa ja senaikuisiin vapaamuurareihin. Ja kai niitä yrityksiä on tehty myöhemminkin eikä vain 1700-luvulla? Lienevät menestyneet yhtä huonosti?

– Suuri yritys tehtiin taas viime vuosisadan viime neljänneksellä, kun madame H. P. Blavatsky esiintyi maailmassa Veljeskunnan valtuutettuna lähettinä.

– Teosofinen liike siis?

– Niin, teosofinen liike, Mestarein alkuunpanemana, on ollut huutajan ääni korvessa. Sen ääni kuului koko maailmalle, mutta kääntyi erikoisesti niiden puoleen, jotka, organisoituna seurana uskoivat, että kadonnut sana oli Viisaiden hallussa. H. P. Blavatskyn välittämä veljeskunnan sanoma oli tämän kadonneen mestarisanan ensimmäinen kirjain. Jos vapaamuurarit olisivat ottaneet sen vastaan, olisi heidän järjestönsä voinut nousta jälleen alkuperäiseen puhtauteensa. Tämän teosofisen sanoman ydin oli veljeys, joka ei katso eroituksiin, ei väriin, ei kansallisuuteen, ei uskontunnustukseen, ei sukupuoleen, ja sangen oikein kirjoitti v. 1877 madame Blavatskylle eräässä *Isis Unveiled*-kirjassa julkaistussa kirjeessä korkea ja kuuluisa amerikkalainen vapaamuurari Mr. Charles Sotheran seuraavasti: „Spekulatiivisellä muurariudella on myös paljon tekemistä riveissään. Muuan tehtävä on hyväksyä nainen miehen työtoveriksi elämän taistelussa, kuten unkarilaiset muurarit äsken ovat tehneet vihkiessään kreivitär Haideckin. Toinen tärkeä tehtävä on niinkään tunnustaa käytännössä kaikkien ihmisten veljeys siten, ettei keltään kielletä jäsenyyttä värinsä, rotunsa, asemansa tai uskonsa takia. Tumma-ihoisen ei pitäisi ainoastaan teoriassa olla valkoihoisen veli, mutta tumma-ihoiset muurarit, jotka ovat oikealla ja säädyllisellä tavalla vihityt, seisovat jokaisen looshin ovelle Amerikassa, pyytäen sisäänpääsyä, – ja se heiltä kielletään. Ja Etelä-Amerikka on saatettava ottamaan osaa ihmiskunnan velvollisuuksiin. Jos muurarius on, niinkuin väitetään, etenevä tiede ja puhtaan uskonnon koulukunta, silloin sen aina pitäisi olla sivistyksen etuvartiossa eikä peräjoukoissa. Mutta jos se on vain empiirinen yritys, kypsytön koe ihmiskunnan puolelta ratkaista muutamia rotumme syvimpiä ongelmia

– eikä mitään muuta, silloin sen täytyy väistyä paremmin varustettujen seuraajien tieltä, ehkä erään semmoisen, jonka te ja minä tunnemme, erään, joka Järjestön suurimpien voittojen aikana, kukaties, toimi johtajien kannustajana, kuiskien heidän korvaansa, niinkuin muinoin daimoni Sokrateen korvaan.” Kuuntelivatko vapaamuurarit H. P. Blavatskyn ääntä? Yksityiset jäsenet siellä täällä, mutta ei liike sinään. Madame Blavatskyn työkentäksi tuli oma Teosofinen Seura, joka sekin hänen kuoltuaan hajaantui, niin että hänen aloittamansa liike on nyt edustettuna monien ja monenkaltaisten seurojen ja yhdistysten kautta.

– Tarkoitatteko tällä, että H. P. Blavatskynkin työ meni hukkaan?

– En ollenkaan, vaikka sen välitöntä tarkoitusta ei saavutettukaan. Odotan päinvastoin hänen työstään hedelmiä vapaamuurariudenkin alalla tällä vuosisadalla. Vapaamuurarius syntyi virallisesti v. 1717, mutta ennen sitä oli 1600-luvun loppupuolella tehty paljon valmistustyötä. Henkinen virtaus oli sillä vuosisadalla pukeutunut parhaasta päästä rosenkreutsiläiseen ja alkemistiseen muotoon. Ensimmäinen rosenkreutsiläinen Englannissa oli kuuluisa teosofi ja mystikko Robert Fludd, joka jo vuonna 1614 julkaisi painosta ensimmäisen rosenkreutsiläisen puolustuskirjansa. Häntä seurasivat rosenkreutsiläisinä kuuluisa astrologi ja alkemisti Thomas Vaughan ja yhtä kuuluisa oppinut ja alkemisti Elias Ashmole, jolla käytönlisissä alkemistisissa kokeissaan oli opettajana rosenkreutsiläinen William Backhouse. „Rosenkreutsiläinen Veljeskunta” merkitsi silloin samaa kuin nimitys „Salainen Veljeskunta” nykyään, joten ulkonaista rosenkreutsiläistä seuraa ei silloin ollut. Mahdotonta on sentähden tietää, kuka oli Veljeskuntaan vihitty, kuka ei, – sanoihan Robert Fludd itsestään kirjassa Summum Bonum, ettei hän ollut Veljeskunnan jäsen. Nimitys „rosenkreutsiläinen” käytettynä jostain silloisesta henkilöstä tarkoittaa siis, että kyseessä oleva henkilö oli hengeltään ja mielipiteiltään rosenkreutsiläinen. Niin on käsitettävä kolmen edellämainitun miehen rosenkreutsiläisyys. Vaikkeivät he itse olisi olleet Salaisen Veljeskunnan jäseniä, olivat he sen vaikutuksen ja inspiratsionin alaisia. Ei ole täten mitenkään järjetöntä – muutamien ranskalaisten vapaamuurarein (Ragon, Encausse y.m.) kanssa – olettaa, että Fludd, Vaughan ja eritoten Ashmole suunnittelivat keinoja, millä tavalla voitaisiin tehdä tehoisaa propagandaa rosenkreutsiläisen viisauden ja kasvatustetoodin puolesta, eikä liioin ole etsittyä ajatella, että heistä tuntui mahdollinen työskentely vapaamuurariloosheissa sangen lupaavalta ja houkuttelevalta. Tosin tästä ei ole suoranaisia historiallisia paperitodistuksia, mutta „hedelmästä puu tunnetaan”. Vapaamuurarius ei henkisenä liittona voinut syntyä tyhjistä v. 1717, ja sen verran on meille historiallisesti todistettu, että Elias Ashmole vihittiin vapaamuurariksi Warringtonissa vuonna 1646. Tästä kertoo hänen omakätinen päiväkirjansa, ja sama päiväkirja kertoo hänen ottaneen osaa erääseen looshikokoukseen Lontoossa v. 1682. Huomaatteko nyt, mihin tähtään? Pidän teosofisen liikkeen tähänastista toimintaa valmistustyönä ja odotan tällä vuosisadalla suurta uudistusta, puhdistusta ja reorganisationsia vapaamuurariliikkeen alalla. Odotan, että vielä keksitään yhteinen koroke, jolla kaikki vapaamuurari-, teosofiset, mystilliset, ruusuristiläiset, okkultiset y.m. henkiset seurat voivat tarjota kättä toisilleen ja yhteisvoimin työskennellä ihmiskunnan hyväksi, kansojen valistukseksi ja yksilöiden onnellistuttamiseksi. Odotanpa vielä, että tämä yritys tulee paremmin onnistumaan kuin vapaamuurarius vuodelta 1717.

– Suurenmoinen unelma!

– Onpa minulla siitä jotain suunnitelmaakin. Tahdotteko kuulla?

– Mielelläni.

V.
VAPAAMUURARIUDEN HENKI:
2. Uudestasyntyminen.

— Kun minun nyt tulee esittää teille suunnitelmani vapaamuurariuden uudestisyntymiseksi, on mielestäni konkreettinen esitys paremmin paikallaan kuin abstraktinen. Sen sijaan siis, että puhuisimme yleisin sanoin, voimme mielestämme kuvitella, että jossain on olemassa tuommoinen uudestasyntynyt vapaamuurarius tai vielä kiinteämmin määritellen uudenmuotoinen mallilooshi, jonka toimintaa seuraamalla ja tutkimalla saamme käsityksen reorganisoidusta muurariliikkeestä. Kuvitelkaamme vaikka, että semmoinen looshi löytyisi jossain täällä Suomessa. Millä tavalla luulette, että tämä looshi levittäisi tietoa itsestään ja tekisi propagandaa vapaamuurariasian puolesta?

— Propagandaa? huudahti ystäväni. — Eikö vapaamuurariliike enää olisikaan salainen?

— Salainen! Eihän se nytkään ole salainen. Koko maailma tietää, että vapaamuurareita on.

— Niin, mutta eivät he harjoita propagandaa asian puolesta.

— Eivätköhän? No, ehkei niin itsetietoisesti ja tarmokkaasti kuin voisivat. Mutta mitä hyötyä olisi liikkeestä, jonka puolesta ei kannattaisi tehdä propagandaa? Jos jokin seura on olemassa ihmiskuntaa varten, olisi väärin pistää sen kynttilä vakan alle. Eivät ymmärtääkseni vapaamuuraritkaan sitä ole tehneet.

— Mutta onhan aina pidetty kaikki tarkasti salassa.

— Niin, ja sentähden onkin oikein sanoa, että vapaamuurariseura on „suljettu” seura. Sana suljettu on mielestäni onnistuneempi kuin salainen tässä tapauksessa. Jos jokin seura on salainen, emme tiedä mitään sen jäsenistä, sen kokouspaikoista j.n.e. — se on meille kuin olematon. Mutta sitä vapaamuurarit eivät ole. Useissa kaupungeissa heillä on omat „temppeleinsä” eli talonsa ja useat vapaamuurarit tunnetaan julkisesti. Se mikä kaikkialla jää salatuksi, on merkkikieli, kokousrituaali j.n.e. — toisin sanoen se, mikä tekee seuran suljetuksi. Palatkaamme nyt asiaan. Tietysti mallilooshikin on suljettu. Mutta asian puolesta tehdään propagandaa. Millä tavalla?

— Julkisilla esitelmilläkö?

— En sitä erikoisesti ajattele, vaikka niinkin voi sattua, sillä tärkeintä ei ollenkaan ole, että maailma saa tietää looshin olemassaolosta tai toisen tai toisen henkilön jäsenyydestä, tärkeintä on, että ympäristön mielenkiinto herää ja sen huomio kääntyy siihen uuteen elämänymmärrykseen, jota vapaamuurarien tulee edustaa. Ja yleisön mielenkiinto herää — paitsi tietysti sekä puhutun että painetun sanan kautta, joka silloin koskee aatteita, maailmankatsomusta, elämänymmärrystä eikä järjestöä — ennen kaikkea niiden elävien ihmisten kautta, joissa vapaamuurariaate on muotoon pukeutunut. Millä tavalla nämä ihmiset sitten eroavat ympäristöstään? Se näkyy arvostelusta, minkä ympäristö heistä antaa: „he ovat niin iloisia ja niin hyviä!” Heidän ilonsa ei ole remuava, vaikka he osaavat sydämestään nauraakin, mutta se loistaa heidän silmistään ja sanoistaan, se puhuu heidän käytöksessään ja heidän tavoissaan. He ovat oikeastaan hiljaista väkeä ja heidän ilonsa on sydämellistä rauhaa ja onnea. Mikä meitä ihmisiä enimmäkseen raskauttaa ja painaa? Synkkä maailmankatsomus, harmaa elämänusko, jumalanpelko, kuolemanpelko, rangaistuksenpelko, tuo vanha harhaluulo, että sielumme on synnin kautta maahan kytketty. Kaikesta tästä on vapaamuurari vapautunut.

Hänen maailmankatsomuksensa on valoisa. Hän uskoo Jumalaan, hän rakastaa Jumalaa, sillä Jumala on hänelle elämisen ja olemisen henki, maailmankaikkeuden järki eli totuus, kaikkien muotojen ilmentämä kauneus, kaikkien ilmiöiden takana piilevä rakkaus ja hyvyys. Tätä Jumalaa ei voi pelätä, häntä voi ainoastaan rakastaa. Muotojen maailmassa vallitsee täydellinen oikeus, hengen maailmassa hyvyys. Ihminen on henkiolento. Hänen sielunsa on sidottu ruumiiseen, mutta sillä on siivet. Nostakoon siipensä lentoon sielu, niin ruumis ei sitä sido. Sielu voi kasvaa, sielu voi kehittyä, mitään rajoja ei ikuisuudessa ole. Ihminen on henkenä kuolematon. Missä on synnin voima, kun katse on korkeuksiin suunnattu? Missä pahan pelko, kun sydän syleilee maata aamuruskon siivillä? Missä kärsimyksen kauhistus, kun tuska avaa taivaan ovet? Missä kuoleman voitto, kun kadotusta ei ole?

Minun täytyi vaieta, ennenkuin ystäväni hymyilisi innostukselleni. Mutta kun hän ei mitään virkkanut, jatkoin taas puhettani:

— Tuon mallilooshimme jäsenet ovat siis ihmisinä huomiota herättäviä. He ovat ystävällisiä, auttavaisia, itsensä unohtavaisia. He kuuluvat kaikkiin yhteiskuntaluokkiin ja täyttävät jokapäiväiset velvollisuutensa kukin alallaan mallikelpoisesti. Mutta he ovat viisaita ja harkitsevia eikä mikään saisi heitä tekemään semmoista, jota heidän omatuntonsa ei hyväksyisi. He eivät tingi. He luopuvat mieluummin maallisista eduista kuin oikeudesta ja totuudesta. He eivät epäröi eivätkä horju. He kulkevat hyvää tietään suoraan, nöyrän ja ylpeän lujasti. Minkälaisia ihmisiä heidän sielunsa kutsuu puolelleen? Vaikuttaako heidän esimerkinsä kaikkiin poikkeuksetta?

— Hm. Kuinka sanoisin? Luulisihan hyvän esimerkin aina vaikuttavan.

— Ei se vaikuta välittömästi kaikkiin. Monessa se herättää vastustavia voimia. Moni alkaa etsiä noiden yli-ihmisten heikkoja puolia. Ja jos hän joissakuissa veljissä löytää inhimillisten heikkouksien jätteitä, hän naurahtaa, hän ivaa ja pilkkaa, — ja täten hän tietämättään rakentaa suojelevan muurin looshin ja sen jäsenien ympärille. Eivät läheskään kaikki ympäristössä ole vastaanottavaisia. Useimmat kulkevat silmät ummessa. Mutta monet myös näkevät. He näkevät valon ja heidän sydämensä avautuu. He muodostavat valiojoukon. Tälle valiojoukolle looshin ääni kuuluu. Heitä se kutsuu. Ketä he ovat?

— Varmaankin totuuden etsijät?

— Niin. He ovat niitä ihmisiä, jotka jäsenissään tuntevat eron ihmisen ja eläimen välillä, jotka ovat jättäneet eläimen tiet ja niin mielellään tahtoisivat tietää, kuka ihminen on, mikä hänen elämäntehtävänsä on, mistä hän on tullut ja minne hän menee. Järki nostaa ihmisen eläimen yläpuolelle, mutta mikä merkitys on lopullisesti järjelläkään ja kaikilla sen saavutuksilla, jos ihminen sittenkin on vain kehittyneempi eläin tai vain kuoleva ruumis? He ovat ajattelijoita, he tahtovat kulkea valon kirkkaudessa, he tahtovat ottaa askeleitaan tietoisina tiestä ja tietoisina päämäärästä. Niin, he ovat totuuden etsijöitä. Heitä looshi kutsuu, ja he kerääntyvät yksitellen vapaamuurarien ympärille. He saavat tietää looshimme olemassaolosta ja he pyytävät pääsyä sisään. Kieltäisittekö heiltä pääsyn?

— Enpä tietenkään, sillä he ovat vakavia pyrkijöitä.

— Niin, he täyttävät ehdon, joka avaa looshin oven: he etsivät valoa. Ja ennenkuin he kynnyksen yli astuvat, he saavat tietää, mikä looshi on. „Looshi on opisto”, heille selitetään, „koulu, jossa opitaan Kristusta tuntemaan.” Ja heiltä kysytään: „Tahdotteko oppia Kristusta tuntemaan vai joko luulette ja uskotte tuntevanne hänet?” Jos joku hämmästyy ja epäröi, ei hän ole vielä kypsä. Mutta jos hän hämmästyy ja ilostuu, silloin hän on tervetullut looshiin.

— Tuo on nerokasta! huudahti ystäväni keskeyttäen.

– Se on totuudenmukaista. Seuratkaamme nyt hyväksytyä pyrkijän vaiheita. Kun hänet vihdoinkin on vihitty vapaamuurariksi ensimmäiseen eli oppipojan asteeseen, selitetään hänelle, että vertauskuvallinen vapaamuurari eli sininen looshi käsittää kolme astetta, oppipojan, ammattilaisen ja mestarimuurarin, jotka läpikäydään järjestyksessä. Niitä eroittavat toisistaan määrättyt tutkinnot ja yhdessä ne muodostavat oppikurssin, jonka suoritettuaan vapaamuurari on valmis astumaan uuteen, korkeampaan looshiin. Kuinka kauvan tämä ensimmäinen kurssi sinisessä looshissa kestää, se riippuu vapaamuurarista itsestään. Lyhyin aika on vuosi, ja tämä nopea suoritus johtuu silloin asianomaisen entisistä saavutuksista, mutta keskimäärin kuluu ainakin kolme vuotta ensimmäiseen oppikurssiin. Vastaanoton ja vihkimyksen jälkeen alkaa nyt oppipojanasteen kurssi. Tämä läpikäydään osaksi opiskelulooshissa, osaksi kotona, sillä oppipojalla on paljon tutkimista ja lukemista. Mitä luulette tämän kurssin sisältävän?

– Mitäpä sanoisin? Tässä on opittava Kristusta tuntemaan, kuten sanoitte. Olisikohan tutkittava uutta testamenttia?

– Ei. Oppipojan mottona on: Kristuksen luo tullaan toisten uskontojen kautta.

– Oh, olisihan minun pitänyt se ymmärtää.

– Ja sentähden ensimmäisessä asteessa tutkitaan maailman pyhiä kirjoja yleensä, vanhoja uskontoja, uskonnon alkuperää, viisaiden lausuntoja, profeettain opetuksia. Aine on tyhjentytön, mutta taitavasti ohjattuna opiskelija saa käsityksen ihmisten totuudenkaipuusta kaikkina aikoina ja siitä, miten sitä on tyydytetty. Tutustuessaan eri uskontojen pyhiin kirjoihin, Veedoihin, Tao-te-kingiin, Zend-Avestaan, Popolvuhun, Kuolleitten kirjaan, Dhammapadaan, Eddaan, Koraniin, Kalevalaan, ei hän saata olla näkemättä punaista lankaa, joka näitä kaikkia yhdistää. Kaikista huokuu sama vilpittömyyden ja hyvyyden kaipuu, sama tiedonjano, sama täydellisyyteen pyrkimys. Kaikki sisältävät myös alkuperäisessä kauneudessaan saman suuren ja pyhän lupauksen: ihmisen jumalkaipuu ei ole turha eikä tuulesta temmattu, sillä tie on hänelle avoin Jumalan luo. Uskon siveellisessä taistelussa piilee tiedon salaisuus. Opiskelijaa opastetaan aineiden valikoimisessa. Hän oppii eroittamaan uskonnoissa kultan kuonasta, katoamattoman katoavaisesta. Pettämättömällä totuudennäkemyksellä hän oppii lukemaan pyhiä kirjoja. Ajan tullen häntä tutkitaan näiden tuntemisessa, ja jos hän osoittaa tietävänsä, mitä suuret viisaat ovat opettaneet, asetetaan hänelle kysymys: „Mihinkä olet tutkimuksissasi joutunut? Oletko nähnyt totuuden? Mikä se on? Mikä on oikea uskonto?” Tähän hänen on vastattava joko suullisessa tai kirjallisessa esityksessä, ja sen jälkeen hänelle annetaan „palkan korotus”. Hänet nostetaan ammattilaisen asteeseen.

– Entä jos tutkijalautakunta ei hyväksy häntä? Jos hänen vastauksensa kysymykseen ei tyydytä?

– Ketä se ei tyydyttäisi? Kun oppipoika vilpittömästi sydäimestään vastaa, on vastaus hyvä. Hänen tietojansa on jo ennen tutkittu eikä looshilla mitään dogmeja ole. Vapaamuuraria juuri kasvatetaan vapauteen. Kun hän työn suorittaa, on hän valmis. Työ on hänen omaa työtään ja sillä on hänen oma personallinen leimansa. Kas siinä koko vaatimus. Kaavoja ei käytetä. Työtä on rakastettava, ei pelättävä.

– Oivallinen periaate, myönsi ystäväni. – Oppipojasta on siis tullut ammattilainen. Minkälainen oppikurssi hänelle nyt alkaa?

– Nyt hänen on opittava tuntemaan mystillistä Kristusta. Hänen on opittava näkemään, kuinka mystillinen Kristus on se pohja, jolle kaikki uskonnot ovat rakennetut, se runko, josta kaikki ovat oksina kasvaneet, se taivaallinen ihminen, se vapahtaja, se Messias, johon kaikki ovat viitanneet. Hänen on nyt opittava ymmärtämään uskonnollisia ilmiöitä yhdistävä henki, henkisten kokemusten takana oleva todellisuus. Uutta testamenttia tutkimalla hänelle selviää, mikä oli Paavalin Damaskus-kokemus, ja hän saa aavistuksen siitä, mikä oli Jeesuksen taivaallinen isä. Huomatkaa. En sano, että hänen tulisi itse näitä kokea.

Semmoinen ei ole oppikurssin määrättävissä. Se riippuu hänen oman sielunsa tilasta. Oppikurssi vain valmistaa maaperää valaisemalla ja herättämällä järkeä.

– Sen ymmärrän, mutta rajoittuuko ammatilaisen kurssi uuteen testamenttiin, joka siten ikäänkuin kruunaa toisten pyhien kirjojen tutkimisen?

– Ei laisinkaan. Tuo oli mainittu vain esimerkkinä siitä hengestä, joka vallitsee toisen asteen opinnoissa. Itse opinnot koskevat ihmistä, ei enää uskontoja. Mistä näet mystillinen Kristus on löydettävissä? Ihmisestä. Mystillinen Kristus on samalla kosminen Kristus, Logos eli Sana ihmisessä yhtä maailmanjärjen kanssa, ja sentähden ihminen etsittyään Jumalaa maailmasta palaa itseensä, ymmärtäen, että Jumalan löytäminen ei voi tapahtua muualla kuin hänen omassa tajunnassaan. Sentähden toisessa oppikurssissa tutkitaan ihmistä niin hyvin ruumiin kuin sielun ja hengen puolesta, – ihmistä, kuten vanhat viisaat sanoivat, Jumalan kuvana, mikrokosmoksena, maailmana pienoiskoossa. Aineet ovat fysiologia, psykologia, pneumatologia, mutta tässä ei pysähdytä virallisen länsimaalaisen tieteen saavutuksiin, vaan käännytään vanhojenkin puoleen. Tutkitaan aasialaista sielutiedettä, okkultismia ja salaisia tieteitä; astrologia esim. on välttämätön opas ihmisen tuntemiseen. Ammatilaisen silmät avautuvat näkemään vastaavuuksia, korrespondenseja, luonnossa ja lukemaan vertauskuvain eli symbolien kieltä. Erikoisena tutkimusaiheena on hänelle hänen oman looshinsa kokoonpano. „Looshi kuvaa ihmistä”, sanotaan hänelle, ja kun hän on tutkinnoissa osoittanut perehtyneensä ammatilaisen oppiaineihin, annetaan hänelle suullisesti tai kirjallisesti vastattavaksi seuraavanlainen kysymys: „Millä tavalla looshi kuvaa ihmistä ja mitä sen symboliikka meille opettaa?” Tähän vastattuaan hän on valmis kolmatta astetta varten.

– Tuo on todella koulua, ja kyllä luulisi, että vapaamuurarit siinä käydessään kehittyvät. Ainakin he varmasti oppivat jotakin.

– Sinisessä looshissa ei pyritäkään sen ylemmä, kunhan vain jotakin opitaan.

– Nyt seuraa siis ammatilaisen vihkimys mestarimuurariksi, ja kolmannen asteen oppikurssi alkaa. Saanko siitä kuulla jotain?

– Kolmas aste omistetaan vihkimyssymboliikan tutkimiselle. Vihkimys, kuten tiedämme, on ihmisen korkein henkinen saavutus, elimellisesti eroittamaton Salaisesta Veljeskunnasta, ja sentähden mestarimuurarin opiskelu kokonaan tähtää tuohon keskeiseen kysymykseen: onko Salainen Veljeskunta olemassa? Tietysti hän ei voi odottaa kokemusperäistä tietoa, sillä ei kukaan muu voi hänelle sitä antaa kuin Veljeskunta itse, hänen opiskelunsa päämääränä onkin vain selvä käsitys siitä, että Salaisen Veljeskunnan olemassaolo on järjen, omantunnon ja sydämen vaatima. Sentähden hänen opintonsa ovat osaksi historiallisia, osaksi filosofisia, osaksi realistis-symbolistisia. Hän tutkii vihkimyksen historiaa, toisin sanoen salaisten eli suljettujen seurojen ja veljeskuntien historiaa sekä keski- että vanhalla ajalla, niin paljon kuin niistä historiallisesti tiedetään. Tämä on silloin samalla hänen oman vapaamuurariutensa historiaa. Sitten hän tutkii vihkimysdraamaa, sen filosofista ja psykologista sisältöä, sekä vanhoista kuvauksista, esim. „Kuolleitten kirjasta” että ennen kaikkea Jeesus Natsarealaisen sisäisenä historiana evankeliumista. Hänen on

ymmärrettävä järjellään ylösnousemuksen mysterio. Lopuksi hän tutkii oman mestarimuurarivihkimyksensä symboliikkaa, sillä onhan hän itse näytellyt osaa vertauskuvallisessa vihkimyksessä kuoloineen ja ylösnousemuksineen, ja saadakseen käsityksen todellisesta vihkimyksestä hänen vain tulee yksityiskohtaisesti ymmärtää omassa looshissa esitettyä draamaa. Kun hän tutkinnoissa on osoittanut omaavansa historiallisia tietoja, on hänen vain suullisesti tai kirjallisesti annettava tulkinta vapaamuurarivihkimyksen symboliikasta ollakseen arvonsa ansaitseva kolmannen asteen vapaamuurariveli.

– Minun täytyy sanoa, että tämä kaikki tuntuu mielestäni luonnolliselta ja hyvin perustellulta. Se on kauttaaltaan rehellistä totuuden etsimistä. Jos sinisessä looshissa on tällainen työohjelma, ei siinä ole

mitään tilaa salaiselle vehkeilylle eikä valta-aseman väärinkäytölle. Ei siinä ole sijaa politiikalle eikä puolueriidoille. Looshi on todella silloin temppeli. Mutta kun nyt vapaamuurari on suorittanut kolmannen asteen oppikurssin, mitä hänestä sitten tulee?

– Sitten hän on velvollinen antamaan toisille, mitä hän itse on saanut. Hän on velvollinen palvelemaan looshissa upseerina eli virkailijana, ensin seremoniojen hoitajana ja opettajana, s.o. alemmissa virkatehtävissä, ja sitten varsinaisen opetuksen jakajana kolmessa ylemmässä upseerivirassa. Oltuaan aikansa looshissa mestarina hän on itseoikeutettu kuulumaan virkailijana siihen suurlooshiin, joka hallitsee ja johtaa toisia ja joka on sinisten looshien itsehallinto, kokoonpantu niiden yliupseereista.

– Miten tarkoittatte? Eikö ole korkeampaa hallituselintä kuin tämä virkaanasetettujen mestarein looshi? Eikö siis ole korkeampia asteita teidän suunnitelmassanne?

– Korkeampia asteita kyllä, mutta niistä myöhemmin. Niin, minun käsittääkseni sinisten looshien pitää muodostaa autonominen kokonaisuus. Heidän ylitsensä – ikäänkuin heitä uhkaamassa – ei saa olla asteita eikä loosheja varustettuina niin sanoakseni maallisella eli ajallisella vallalla. Se mikä on korkeammalla, se on auttamista ja opettamista varten. Se neuvoo, mutta ei pakoita. Sininen eli Johannes-muurarius on vapaamuurariuden sekä ydin että ehjä muoto. Se on kokonaisuus sinään ja oppilaitokseksi järjestettynä se on oleva pyhä ja koskematton.

– Tästä ajatuksesta tunnen innostuvani. Kun sanoitte, että korkeammat asteet voivat olla ikäänkuin uhkaamassa Johannes-looshien vapautta, muistin itse joskus niin tunteneeni ja muistin toisten, varsinkin syrjäisten, välistä sanoneen: kyllähän sitä tulisi vapaamuurariksi, mutta kun ei tiedä, mihin korkeammanasteiset veljet ja neuvostot voivat vetää ja viedä. Tulee ylhäältäpäin salaperäisiä käskyjä eikä auta muu kuin totteleminen, ellei tahdo pettää muurarivalaansa.

– No, vaikkeivät nuo korkeammat instanssit olisikaan niin jesuiittamaisia kuin pelätään, on minusta periaatteellisesti oikein, että siniset looshit muodostavat ehjän kokonaisuuden, joka itse hallitsee itseänsä. Ovathan tämän muutamit suurlooshit jo oivaltaneetkin. Ainakin ovat seuraavat suurlooshit julistaneet tunnustavansa ainoastaan kolme ensimmäistä astetta joihin siis vapaamuurarius heidän mukaansa sisältyy: Englannin, Skotlannin ja Irlannin suurlooshit, Hamburgin suurlooshi, Bayreuthin suurlooshi, Sachsenin suuri maakuntalooshi, Belgian Grand Orient, Schweitzin suurlooshi Alpina, Unkarin symbolinen suurlooshi ja Alankomaiden suur-orientti. Ja on tällä Johannes-muurariuden tunnustamisella varsinaiseksi vapaamuurariudeksi toinenkin suuri merkitys. Siitä voi näet muodostua se äsken mainitsemani koroke, jolla eivät ainoastaan kaikki vapaamuurariseurat, mutta myös teosofiset, okkultiset, ruusuristiläiset y.m. yhdistykset saattaisivat lyödä käden kätehen ja ryhtyä yhteistyöhön valoisamman elämänymmärryksen puolesta. En näet löydä syytä, mikseivät teosofiset y.m. seurat voisivat liittyä suureen vapaamuurariliikkeen ja omaksua vapaamuurarilooshien konstitutsioonin edellä esittämäni ohjelman mukaan. He vain voittaisivat siitä voimakkaan, lujan ja elävän muodon omalle toiminnalleen. En liioin näe syytä, mikseivät maailman vapaamuurarisuurlooshit, mikäli niiden työ ja toiminta tarkoittaa totuuden, s.o. Jumalan ja ihmiskunnan palvelemista, kannattaisi tässä haahmoiteltua organisointia ja tunnustaisi laillisiksi vapaamuurariloosheiksi kaikkia niitäkin loosheja, jotka riippumattomina syntyisivät tämän ohjelman toteuttamiseksi.

– Mutta näissä toisissa liikkeissä, teosofisissa y.m. seuroissa, ovat naiset vapaasti miesten veroisina mukana. Kuinka heidän kävisi, jos kaikki seurat muodostuisivat vapaamuurariloosheiksi?

– Heidän täytyisi luonnollisesti olla mukana.

– Aah! Mutta siinä taisi nousta tie pystyyn.

– Niin, siinä kai on suurin käytännöllinen vaikeus ja este. Vapaamuurarit ovat tottuneet ajattelemaan, että nainen on suljettuna ulos „miesten talosta”. Se on heidän mielikuvituksessaan muodostunut pyhäksi ja kumoamattomaksi periaatteeksi. Siinä on suuri mullistus tapahtuva. Nainen on tunnustettava toveriksi vapaamuurariudessakin. Ja naurettavaa olisi, jos mies henkisessä elämässä kieltäisi oikeudet naiselta. Syy miesten itsepintaisuuteen tässä asiassa lienee pikemmin etsittävä siitä, että nykyinen vapaamuurarius ei ole niin paljon henkistä harrastusta kuin toverillista yhteiselämää. Ja miehet luonnollisesti tahtovat klubinsa, niinkuin naiset kahvipöytänsä, ainoastaan omaa sukupuoltaan varten. Mutta tämä vaatimus vapaamuurariuden suhteen katoaa siinä silmänräpäyksessä, kun oivalletaan vapaamuurariuden oikea henki, tarkoitus ja tehtävä. Sen ylhäinen alkuperä on liian pyhä, jotta siitä saataisiin tehdä sukupuolikysymys. Ajateltakoon sitten mieluummin että naiset, jotka äsken vielä olivat kehityksessä miesten alapuolella, nyt ovat nousseet niiden tasalle. Vapaamuurarius henkisenä suurliikkeenä kuuluu molemmille sukupuolille.

– Onhan niitä naisiakin tehty vapaamuurareiksi. Ranskassa toimii suurlooshi, jolla on tytärloosheja yltympäri maapalloa ja joka hyväksyy jäsenikseen sekä naisia että miehiä, – n.s. yhteisvapaamuurarius.

– On kyllä, ja se on heille ikuiseksi kunniaksi luettava. On myös laaja liike Amerikassa, n.s. Itäisen Tähtien Järjestö (*Order of the Eastern Star*), joka lienee perustettu Yhdysvalloissa jo vuonna 1778, vaikkei se saavuttanut huomattavampaa asemaa ennenkuin v. 1850, jolloin sen elvytti uudestaan eloon tunnettu amerikkalainen vapaamuurari Rob. Morris. Vuonna 1874 se saattoi järjestää itselleen korkeimman suurkapitulin ja v. 1917 sillä oli 900,000 jäsentä. Tämä järjestö on naisjärjestö, vaikka sen kokouksiin saavat ottaa osaa miesmuurarit. Se ei väitä olevansa vapaamuurarijärjestö, vaikka se on vapaamuuraripohjalle perustettu. Sentähden miehet sen tunnustavat ja antavat looshihuoneensa sille käytettäväksi. Se on suurin naisjärjestö maailmassa. Totta puhuakseni se ei miellytä minua periaatteellisesti yhtä paljon kuin esim. yhteisvapaamuurarius, koska sekin on vain toispuolinen. Ei, meidän täytyy rehellisesti tunnustaa miesten ja naisten tasa-arvoisuus, niinkuin Charles Sotheran sanoi kirjeessään H. P. Blavatskylle: „hyväksyä nainen miehen työtoveriksi elämän taistelussa”. Eikö teidänkin mielestänne ole niin?

– Tunnustan kyllä ajatelleeni, että nainen on liian puhelias, turhamainen, kunnianhimoinen, utelias ja pikkumainen sopiakseen miesten kanssa vakavaan seurusteluun ja yhteistyöhön, mutta lienen erehtynyt. Mielelläni sen uskon.

– Tietysti erehdytte, jos tuommoisen mittakaavan mukaan arvostelette naisia yleensä. Onhan naisia, jotka eivät kykene vakavaan toveruuteen miesten rinnalla, mutta onhan semmoisia miehiäkin! Mitä muuten henkisiin harrastuksiin ja pyrkimyksiin tulee, luulen, että nykyajan naiset pikemmin vievät voiton miehistä, – tarkoitan, että naisista ehkä useammat kaipaavat valoa elämään kuin miehistä. Joka tapauksessa on meidän myönnettävä miesten ja naisten yhdenvertaisuus, koska molemmat ovat ihmisiä. En todella saata muuta kuin sanoa, että ajan henki kolkuttaa vapaamuurarilooshien oville ja rukoilee niiden avautumista toisellekin puolelle ihmiskuntaa.

– Ajat voivat muuttua. Olisi tuo kaunista ja suurta. Mutta teidän esityksenne ihannelooshin työstä jäi kesken. Sanoitte äsken, että korkeampiakin asteita olisi. Kun mestarimuurari siis palvelee looshissaan upseerina eli virkailijana, avautuu hänelle nousun ja kehityksen mahdollisuus vai kuinka?

– Niin avautuu, ja tässä samalla astuu etemme kysymys „korkeammista asteista”. Olemme jo ennestään yhtä mieltä siitä, että näistä korkeammista asteista riippuu sekä eripuraisuus muurarein kesken että vapaamuurariuden osaksi usein yleisön puolelta tullut epäily ja ylönkatse. Muuraripiireissä korkeammat asteet uhkaavat valta-asemallaan, kiihoittavat turhamaisuutta ja kunnianhimoa kaikenlaisine komeine nimityksineen ja koristeineen, ärsyttävät uteliaisuutta otaksutuilla tiedoillaan tai aiheuttavat pettymystä, kun tiedon puute paljastuu. Sentähden ne ovat turhia, jos ei niiden raison d'être ole paremmin perusteltu. On itse asiassa löydettävä periaatteellinen motiivi niiden tai jonkun ylemmän asteen olemassaoloon.

– Eikö syy ole selvä? ehätti tähän ystäväni. – Laajempi tieto, korkeampi kehitys.

– Tepä sen sanotte. Mutta jos kellä on suurempia tietoja, millähän lailla hän on niihin tipahtanut? Ja minkälaisista tiedoista tässä on kysymys? Laajemmista lukutiedoistako vaiko perusteellisemmista tiedoista muurariseremonioista ja muurarietiketistä?

– Viimeksi mainitsemanne tiedon laji on merkityksestä ainoastaan muurariپیreissä, enkä sitä ota lukuun. Eivät minusta laajemmat lukutiedotkaan – niin hyvä kuin oppi muuten aina on – tässä kohden tyydytä ajatustani. Minusta tieto, mikä tässä varsinaisesti tulisi kysymykseen, olisi syvempää tietoa mysterioista, tarkoitan käytännöllistä, ensikäitistä, kokemusperäistä tietoa elämästä ja kuolemasta, sitä tietoa, josta teosofiassa ja salatieteessä puhutaan ja jota Paavali nähtävästi ajattelee puhuessaan siitä, että „ihmisen henki tutkii Jumalankin hengen syvyyksiä”.

– Ja jota Jeesus nimittää „taivasten valtakunnan salaisuusiksi”. Siinäpä sen näette. Ja kuinka semmoinen tieto tulee kuolevaisen osaksi?

– Se kai annetaan hänelle, kun hän osoittautuu kypsäksi.

– Entä kypsyy? Mistä se johtuu?

– Tietysti ihmisen pyrkimyksistä ja ponnistuksista.

– Siis hänen omasta työstään. Toisin sanoen hänen työnsä ja hänen taistelunsa avaa hänelle vähitellen tiedon valtakuntaa. Mihinkä täten joudumme? Siihen, että ylemmillä asteilla on merkitystä ainoastaan siinä tapauksessa, että ne vievät vapaamuuraria sitä todellista vihkimystä kohti, jota ainoastaan Salainen Veljeskunta voi suoda. Ja koska ne täten muodostuvat tieksi, ehkä voisimme sanoa: valmistavaksi tieksi, ovat nekin kokonaan työasteita, vaikka työ motiivinsa ja muotonsa puolesta eroaa näissä edellisten asteiden työstä. Johannes-looshissa oli työ tavallista akateemista tutkimustyötä oman järjensä valaisemiseksi. Tässä punaisessa vapaamuurariudessa, Andreas- eli skottilaisessa looshissa tai Ruusu-Risti-looshissa, joksi sitä tahtoisin nimittää, on työ ennen kaikkea siveellistä itsekasvatusta, joka tapahtuu salassa, mutta näyttäytyy ulkonaisesti palvelussa ja itsensäunohtamisessa. Ja huomattaamme: tämä työ on vapaa; korkeammat asteet ovat täydellisesti vapaaehtoisia. Ei kenenkään Johannes-muurarin ole pakko liittyä Ruusu-Risti-looshiin (eli kapituliin, jos niin tahdomme).

– Mutta otaksukaamme, että hän liittyy siihen. Mikä tehtävä häntä silloin odottaa? Voitteko siitä sanoa jotain tarkempaa?

– Kun hänet on vihitty ensimmäiseen asteeseen, jota voimme nimittää skottilaisen riituksen mukaisesti „uskotun sihteerin” asteeksi, ilmoitetaan hänelle, että tämä ensimmäinen aste on vaikenemisen aste. Hänen pitää tässä kuunnella, miettiä ja valikoida. Hänen edessään on nimittäin kolme tietä, kolme työsuuntaa, joiden välillä hänen on valittava. Ensimmäinen työsuunta syventää ja elävöittää Johannes-muurariuden oppipojan astetta. Toinen työsuunnitelma syventää ja elävöittää ammattilaisen ja kolmas mestarimuurarin astetta. Nämä eivät nyt ole eri asteita, vaan kulkevat rinnakkain. Ensimmäisellä tiellä Andreas-muurari ottaa ihmiskunnan veljeyden käytännöllisen harkintansa ja kokeilunsa alaiseksi. Hän uskoo veljeyteen, hän kysyy vain itseltään: miten on veljeys toteutettava ja mitä voi tehdä sen toteuttamiseksi? Siinä nousee hänen mieleensä yhteiskunnallinen ja valtiollinen pulma, luokkien taistelu, kansainväliset vaikeudet, sodan ja rauhan kysymys. Siinä myös avautuvat hänelle kaikki mahdolliset tavat auttaa ja palvella ihmisiä terveinä ja sairaina elämän taistelussa. Siinä ammottaa taloudellinen kysymys ja lasten kasvatusta ja avioliiton ongelma ja rikollisten ihmisten kohtelu y.m. Toiseen työsuuntaan, joka kuten sanottu vastaa Johannes-muurariuden ammattilaisastetta, sitä syventäen ja elävöittäen, kuuluu kaikki varsinainen aivotyö: tieteellinen tutkimus, siihen luonnollisesti luettuna vapaamuurariutta, okkultismia, magiaa j.n.e. koskeva historiallinen y.m.

tutkimus; taiteellinen luominen, jolla nimityksellä tarkoitan sekä runoilijan ja kirjailijan, säveltäjän ja laulajan että kuvanveistäjän ja näyttelijän, maalarin ja arkkitehdin, sanomalehtimiehen ja puhujan y.m. vapaata, taiteellista työtä; filosofinen ja uskonnollinen järkeily, joka vie esim. kirjallisiin tuloksiin; keksijän käytännöllis-tieteellinen työ j.n.e. Kolmanteen työsuuntaan, joka syventää ja elävöittää mestarimuurarin astetta, kuuluu n.s. varsinainen esoteerinen työ: itsekasvatuksen eettinen probleemi, salatiede, magia, psykismi, spiritualismi, uskonnollinen kokemus j.n.e. — kaikki käytännössä. Kuten huomaatte, on ohjelma laaja.

— Aioin juuri sanoa, että se on mahdoton ohjelma! Käsittää koko inhimillisen elämän.

— Niin on tarkoituskin. Koko inhimillinen elämä on pyhitettävä palvelukseksi. Kuinka muuten voitaisiin käytännössä ratkaista yhteiskunnallinen ja valtiollinen kysymys?

— Mutta jokainen ihminen on jo jossain toimessa, ennenkuin hänestä tulee vapaamuurari. Hän on joko työmies yleensä tai ammattilainen, maanviljelijä tai virkamies, pappi tai sotilas, taiteilija tai tiedemies,

— mikä merkitys näin ollen on tuolla „valikoimisella” Ruusu-Risti-looshissa? Tarkoitetaanko, että pitää luopua entisestä ammatistaan? Kyllä moni sitä mielellään tekisi, jos muuhun kykenisi!

— Ehkä joskus sitäkin, mutta ei „tarkoitus” ole semmoinen. Tarkoitus on ensinnäkin, että opitaan ymmärtämään jokaisen inhimillisen työn arvo. Jokaista työtä voidaan henkevoittaa, jokaisesta tehdä jumalanpalvelus. Näen silmistänne, mikä mieleenne juolahti, jariennän lisäämään: yksin sotilaankin ammatista. Vasta kun työ on tehty jumalanpalvelukseksi, vasta silloin on sen syntysana löydetty. Ja vasta kun syntysana löydetään, vasta silloin on työ voitettavissa, vasta silloin voidaan se muoto jättää. Ihmisen täytyy oppia rakastamaan omaa työtään, ennenkuin hän voi siitä luopua. Tämä on toinen puoli asiasta. Mutta „valikoimisella” on varsinaisesti toinenkin tarkoitus. Ihminen, joka tahtoo henkisesti kehittyä, ei voi olla yksipuolinen. Hän ei saa olla sokeasti kiinni vain ammatissaan. Hänellä pitää olla „harrastuskin”. Vapaamuurarius on nyt tämä hänen harrastuksensa. Ja vapaamuurarius Ruusu-Risti-looshissa pukeutuu siihen muotoon, että hänen on — oman personallisen ja siis enemmän tai vähemmän itsekkäillekin motiiveille perustuvan ammattityönsä ohella — valikoitava itselleen epäitsekäs „harrastus”, joka kasvattaa häntä siveellisesti ja älyllisesti samalla kuin se on hyödyksi toisille. Tämä harrastus ei saa olla vastenmielinen hänelle itselleen, ei teennäinen, ei tekopyhä. Sen pitää puhjeta hänen omasta sydäimestään. Hänellä voi semmoinen jo olla. Siis hän tuo sen uhrina veljeyden alttarille. Ja huomata: varsinainen esoteerinen itsekasvatustyö on kaikille avoinna, jos valikointi käy yli voimien.

— Aioin juuri kysyä, eikö mitään apua anneta looshissa valikoimisessa?

— Annetaan. Ensinnäkin esitelmien muodossa ja toiseksi siinä opastuksessa ajatusten keskittämiseen, mikä kuuluu „uskotun sihteerin” eli ensimmäisen Ruusu-Risti-asteen läksyihin.

— No niin, nyt tilanne alkaa minulle selvitä. Tässä ensimmäisessä „kuuntelemisen” asteessa ei siis laiskotella, vaikkei valikointikaan tapahdu häthätää.

— Ei ollenkaan. Poikkeustapauksissa — jotka riippuvat entisistä saavutuksista — suoritetaan tämä aste lyhyemmässä ajassa kuin vuodessa, mutta voi joskus kulua pitempikin aika.

— Entä kun valikointi on tapahtunut?

— Silloin seuraa vihkimys toiseen asteeseen, ja riippuen siitä, minkä uran vihittävä on valinnut, nimitetään hänet vanhoilla vapaamuurarititeileillä: 1) „Idän eli Miekan Ritariksi” ensimmäisellä tiellä, 2) „Idän ja Lännen Ritariksi” toisella tiellä, ja 3) „Jerusalemien Ruhtinaaksi” kolmannella tiellä.

– Ja työnä tässä toisessa asteessa?

– Työnä on hänellä hänen erikoisharrastuksensa ja siitä kertominen looshissa.

– Ja kuinka kauan hän viipyy toisessa asteessa?

– Aika on epämääräinen. Mutta hänelle annetaan tehtävä ratkaistavaksi. Kun hän on sen ratkaissut, silloin hän siirtyy kolmanteen eli korkeimpaan Ruusu-Risti-asteeseen.

– Mikä tuo tehtävä on?

– Joko suullisessa tai kirjallisessa esityksessä, joka tapahtuu kolmannen asteen veljien edessä, tulee miekan ritarin selittää, mikä on miekan salaisuus, idän ja lännen ritarin, mikä on kynän salaisuus, ja Jerusalemin ruhtinaan, mikä on puvun salaisuus, vastasin hymyillen.

– Nuopa ovat veikeitä kysymyksiä, sanoi ystäväni, myöskin hymyillen, mutta vähän ällistyneenä.

– Mutta otaksukaamme, että vapaamuurariveljemme osaavat niihin vastata. Ja varmasti osaavatkin. Silloin heidät vihitään kolmanteen asteeseen, ja he ovat vanhalla kunniallisella arvonimellä „Ruusu-Ristin Ruhtinaallisia Ritareita”, jotka seuraavat Kristusta ja etsivät hänen enkeleitään.

– Tuo kuulostaa salaperäiselle.

– Eivätkö sitten nämä asiat itsessään ole salaperäisiä?

– Tässä siis käsittääkseni arvostellaan, kuka voi päästä Ruusu-Risti-ritariksi, kuka ei? Työ ei sinään riitä?

– Olette oikeassa. Määrätty moraalinen kanta on ehtona.

– Entä sitten Ruusu-Risti-ritarein työ? Voiko siitä mitään mainita?

– He arvatenkin jatkavat ulkonaisia töitään ja opettavat toisia, mutta heidän erikoisalansa on esoteerista laatua, ja heidän esoteerinen työnsä on tarkasti suunniteltu ja määritelty. He elävät Kristuksessa ja ovat Jeesuksen – tai jonkun toisen Mestarin – uskollisia seuraajia.

– Mutta koska sitten annetaan poliittista opetusta? Puhuitte alussa siitä, että vapaamuurarius voisi olla kuin poliittinen korkeakoulu. Ettekö sitä puolta ohjelmasta ota huomioon tässä mallilooshissa? Johannes-asteissa opetettiin uskontoa, filosofiaa, tieteitä, mutta ei valtiotaitoa eikä yhteiskuntaoppia. Ruusu-Risti-looshissa poliittiset aineet muodostavat vain yhden opiskelusuunnan. Eikö kaikki vapaamuurarit saakaan ohjausta tässä suhteessa?

– Saavat tietenkin. Ensinnäkin on koko vapaamuurarius seremonioineen alusta saakka treenausta yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämän taidossa, kuten jo ennen olemme sopineet. Ja toiseksi Ruusu-Risti-looshissa ne, jotka valitsevat valtiollisten kysymysten tutkimisen omaksi alakseen, alati jakavat tietojaan ja löytöjään toisille veljilleen. Kolmanneksi Ruusu-Risti-ritarit, jotka seuraavat Mestareita, saavat tietää, millä tavalla Salainen Veljeskunta ratkaisee poliittisia kysymyksiä. Kysymys ei ole mistään „politiikasta” jokapäiväisessä merkityksessä, ei puolueriennoista eikä kansainvälisistä kiistoista. Kysymys on siitä, miten yhteiselämä ihmisten ja kansojen kesken olisi järjestettävä Kristuksen hengessä ja millä tavalla

semmoisen ohjelman toteuttamiseen on ryhdyttävä. Tätä Ruusu-Risti-ritarit tutkivat omassa asteessaan, tämän he huomaavat, tästä he saavat ohjausta ja tietoa, tätä he käytännössä yrittävät toteuttaa.

- Sanoitte heidän saavan ohjausta. Keltä?
 - Niiltä veljiltä, jotka siinä tiedossa ja taidossa ovat pitemmälle edistyneet.
 - Onko siis vielä korkeampia asteita?
 - On Graal-looshi ja sen kolme astetta vanhoine nimityksineen: Laupeuden Ruhtinas, Auringon Ritari ja Suur-Ritari Kadosh eli Temppeliherra.
 - Ja siinä kaikki? Skottilaisessa riituksessa on 33 astetta.
 - Niin on, mutta useimmat asteet ovat kuten sanottu korutavaraa. Yhdeksän on minusta todellista. Kaikkien näiden yhdeksän asteen yläpuolella on viimeinen, tietäjän eli hierofantin kuninkaallinen Lohengrin-aste: Valkoisen Joutsenen eli Tuonelan Joutsenen Ritari.
 - Kas! Semmoisesta en ole ennen kuullutkaan.
 - Täytyyhän olla jotain „omaakin”. Se vastaa tavallista Suur-Mestaria, jonka arvonimenä skottilaisessa riituksessa on „Kaikkein Mahtavin Ruhtinaallinen Suur-Komentaja”.
 - Taidatte itsekkin rakastaa komeita nimityksiä? kysyi ystäväni veitikkamaisesti.
 - Tottakai, vastasin vakavana. – Paremman puutteessa. Nimissä on taikaa, magiaa. Magia luo ja luodessaan realisoi.
 - Nyt laskette leikkiä.
 - Ei niin pientä pilaa, ettei totta toinen puoli. Olemmehan nyt siirtyneetkin yläilmoihin.
 - Niin, noista korkeammista asteista ja Graal-looshista tuskin saakaan kuulla tarkempia?
 - Ei, ne ovat täydellisesti verhotut salaperäisyyden vaippaan.
 - Entä korkein mestari, „hierofantti”, kuten sanoitte? Mistä hänet saadaan?
 - Hänet valitaan. Ja toivottavaa on, että hän samalla on todellisesti vihitty, s.o. Salaisen Veljeskunnan edustaja.
 - Mutta kuinka hänet silloin voidaan valita? Kuinka toiset voivat tietää, onko hän Salaisen Veljeskunnan jäsen vai ei?
 - Ei heidän tarvitse sitä tietää eikä siitä sovi olla puhetta. Mutta *vox populi, vox Dei*, ja hedelmistä puu tunnetaan. Rakkaus ja luottamus, joka itsestään on herännyt, on sokeudessaan paljon näkevämpi kuin luullaan.
- Ystäväni jäi hetkeksi miettimään, mutta äkkiä hän huudahti:

— Voi, voi, tässä me juttelemme kuin tosiseikoista ainakin! Minä olin ihan unohtanut, että kysymys on vain tuulentuvista, tulevaisuuden unelmista, pilvilinnoista, jotka ehkeivät koskaan todellisuuksina astua alas maan päälle!

— Onko se niin sanottu? Tuntuuko teistä vallan mahdottomalta, että tällainen vapaamuurarilooshi voisi jossain syntyä tai että tällainen järjestelmä olisi toteutettavissa vapaamuuraripiireissä?

— En tiedä. Ehkä se uutena voisi syntyä, mutta tuskin vanhat suurlooshit suunnitelmaa hyväksyisivät. Kykenisivätkö edes siihen? Mistä johtohenkilöt ja toimeenpanevat voimat saataisiin?

— Taloudellisessa maailmassa sanotaan tuotannon riippuvan kysynnästä. Tämä sääntö pitää paikkansa henkistenkin ilmiöiden suhteen. Taivasten valtakunnan ovia ei avata, ellei ensin niille kolkuteta. Etsikää, niin löydätte. Rukoilkaa, niin te saatte. Jos opastajia ja opettajia todella tarvitaan ja kaivataan, niin niitä ilmaantuu. Vapaamuurariloosheissa niitä voi löytyä kenenkään aavistamatta, puhumattakaan teosofisista ja senhenkisistä piireistä.

— Niin, nykyajan teosofinen liike on voinut kasvattaa tämänkaltaisia opettaja- ja johtajakykyjä. He voisivat kukaties omissa piireissään perustaa tuommoisia vapaamuurariloosheja, jos nim. samalla ovat vapaamuurareita. Ja kai niitä on. Yhteisvapaamuurarius on tietääkseni voittanut paljon kannatusta teosofisissa piireissä. Hehän voisivatkin aloittaa.

— Sanoitte sanan. Siinä itse nyt näette, ettei suunnitelmamme ole mahdoton toteuttaa.

— Ja kuitenkin —

— Toivossa on hyvä elää.

KIRJALLISUUTTA

En ole tahtonut rasittaa tekstiä oppineilla otteilla lukuisista teoksista. Vapaamuurarikirjallisuus on suurilla sivistyskielillä erittäin rikas. Niiden opastukseksi, jotka haluaisivat seikkaperäisemmin tutustua vapaamuurariliikkeeseen, mainitsen tässä muutamia kirjoja, jotka ovat olleet minulle apuna käsillä olevaa tutkielmaa kyhätessäni. Joukossa on pari kolme teosta, jotka kuulumatta suorastaan vapaamuurarikirjallisuuteen omistavat paljon huomiota sen aatteille ja historialle.

Allgemeines Handbuch der Freimaurerei. Zwei Bände. Max Hesse's Verlag, Leipzig 1900.

B l a v a t s k y, H. P., *Isis Unveiled: A Master-key to the Mysteries of ancient and Modern Science and Theology.* Two volumes. Reprinted by The Theosophical Publishing Society, London 1910.

—, — *Kirkko ja vapaamuurarius.* Suomennos. Kustannusosakeyhtiö Tietäjä, Viipuri 1923.

B o r d, G u s t a v e, *La Franc-Maçonnerie en France des origines à 1815.* Nouvelle Librairie Nationale, Paris (1908).

C o r o y e r, G a s t o n, *Etude historique sur la Franc-Maçonnerie.* Troisième édition. Aux Editions Rhéa, Paris 1923.

- Crowe, Fred. J. W., *Things a freemason should know*. G. Kenning & Son, London 1909.
- Daiber, Albert Ludwig, Dr., *Elf Jahre Freimaurer!* Walter Hädecke, Stuttgart, s. d.
- Findel, J. G., *Histoire de la Franc-Maçonnerie* depuis son origine jusqu'à nos jours. Traduit de l'allemand par E. Tandel. Deux tomes. Librairie Internationale, Paris 1866.
- Fischer, Robert, *Darstellung der freimaurerischen Lehrarten*. Dreizehnte Auflage. Bruno Zechel, Leipzig 1921.
- Freemasonry and its etiquette*. A. Lewis, London 1919.
- Haywood, H. L., *The Great Teachings of Masonry*. George Allen & Unwin, Ltd. London 1924.
- Heindel, Max, *Freemasonry and Catholicism*. The Rosicrucian Fellowship, Oceanside, Calif. 1919.
- Heise, Karl, *Die englisch-amerikanische Weltlüge*. Mit einer Geheimkarte aus englischen Freimaurerlogen. Wölfing Verlag, Konstanz 1919.
- , —, *Entente-Freimaurerei und Weltkrieg*. Zweite Auflage. Ernst Finck, Basel 1920.
- Höhler, Wilhelm, *Hermetische Philosophie und Freimaurerei*. Alfred Unger, Berlin (1905).
- Horneffer, Aug., *Freimaurerisches Lesebuch*. Zwei Bände. Alfred Unger, Berlin 1919.
- Ignatius, Kyllikki, *Mitä on vapaamuurarius?* Kustannusosakeyhtiö Tietäjä, Tampere 1920.
- Keller, Ludwig, Dr., *Die Freimaurerei*. Zweite Auflage. B. G. Teubner, Leipzig und Berlin 1918.
- , —, *Die Tempelherrn und die Freimaurer*. Alfr. Unger, Berlin 1905.
- Kerning, J. B., *Maurerische Mitteilungen*. Manuskripte für Brüder Freimaurer. Neu herausgegeben von G. Buchner. Zwei Bände. Karl Rohm, Lorch 1910.
- Leadbeater, C. W., *Ancient ideals in modern masonry*. Theosophical Publishing Society, London.
- Newton, Joseph Fort, Litt. D., *The Builders*. A story and study of Masonry. George Allen & Unwin, Ltd, London 1921.
- Oesterwitz, Hermann, *Freimaurertum*. Geschichte, Geheimnisse, Wesen, Bedeutung, Lehre und Ziele. Meyersche Hofbuchhandlung, Detmold 1922.
- Papus, Le Dr., *Ce que doit savoir un Maître Maçon*. Deuxième édition. Hector & Henri Durville, Paris 1910.
- Penzig, Rudolph, *Freimaurer-Lehrbuch*. Als Handschrift gedruckt. Julius E. G. Wegner, Stuttgart, s. d.
- Ramse, *Frimureri och jesuitvälde*. Et gif akt vid sekelskiftet. Öfvers. fr. engelskan af A. F. Åkerberg. Universella Broderskapet, Stockholm 1900.
- Raynouard, M., *Monumens historiques, relatifs à la condamnation des chevaliers du Temple et à l'abolition de leur ordre*. Paris 1813.

- Rose-Croix, Un ancien, *La Franc-Maçonnerie*. Histoire authentique des sociétés secrètes. Bloud et Barral, Paris (1883).
- Sanderson, Meredith, *An Examination of the Masonic Ritual*. Second edition. The Baskerville Press, Ltd, London 1924.
- Viljanen, V. M. J., *Vapaamuurariudesta Suomessa ja Venäjällä*. Suomi-Loosi I kirjasia. Jyväskylä 1923.
- Waite, Arthur Edward, *A New Encyclopaedia of Freemasonry*. Two volumes. William Rider & Son, Ltd, London 1921.
- , — *Emblematic Freemasonry*. William Rider & Son, Ltd, London 1925.
- , — *The Brotherhood of the Rosy Cross*. William Rider & Son, Ltd, London 1924.
- , — *The Secret Tradition in Freemasonry*. Two volumes. Rebman Ltd, London 1911.
- Wichtl, Fr., Dr., *Weltfreimaurerei, Weltrevolution, Weltrepublik*. Sechste Auflage. I. F. Lehmanns Verlag, München 1920.
- Wilmshurst, W. L., *The masonic initiation*. William Rider & Son, Ltd, London 1924.
- Wittmans, Fr., *Histoire des Rose-Croix*. Troisième edition. Editions Adyar, Paris 1925.
- Wolfgang, Leopold, *Revolutionen, Weltkrieg und Freimaurerei*. Ernst Reinhardt, München 1920.
- Wolfstieg, August, *Ursprung und Entwicklung der Freimaurerei*. Drei Bände. Alfred Unger, Berlin 1920.
- Wright, Dudley, *Woman and Freemasonry*. William Rider & Son, Ltd, London 1922.
- Yarker, John, *The Arcane Schools*. A History of Freemasonry. William Tait, Belfast 1909.